165. Torstaina 3 päivänä joulukuuta 1992

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia S.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta 4847

Hallituksen esitys n:o 195
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62

2) Ehdotukset laeiksi Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen liittyvien eräiden työoikeudellisten lakien muuttamisesta 4848

Hallituksen esitys n:o 109
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 12

3) Ehdotukset laeiksi asuntotuotantolain ja asuntojen perusparantamisesta annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 272
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 12

4) Ehdotukset asuntosäästöpalkkiolaiksi ja laiksi oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta 4849

Hallituksen esitys n:o 273
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 13

S.

Ainoa käsittely:

5) Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta 43. istuntokaudella 22.4.1991—7.2.1992 4849

Kertomus n:o 9
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 22

6) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta 1991 ..... „

Kertomus n:o 15/1991 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 25

Ensimmäinen käsittely:

7) Ehdotus laiksi kunnan ja kuntainliiton viranhaltijoiden virantoimituksen ja työntekijöiden työnteon palkattomasta keskeyttämisestä määräajaksi ..... „

Hallituksen esitys n:o 139
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 13

8) Ehdotukset laeiksi valtion virkamieslain sekä yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 15 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta 4869

Hallituksen esitys n:o 103
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 14

9) Ehdotus laiksi nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetun lain muuttamisesta 4869

Hallituksen esitys n:o 296
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12

10) Ehdotukset laiksi tuotevastuulain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

Hallituksen esitys n:o 251
Talousvaliokunnan mietintö n:o 52

11) Ehdotukset laeiksi panttilainauslaitoksista ja pankkitarkastusvirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 267
Talousvaliokunnan mietintö n:o 53

12) Ehdotukset laiksi vakuutuspalvelujen vapaasta tarjonnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

Hallituksen esitys n:o 286
Talousvaliokunnan mietintö n:o 54

Esitellään:

13) Hallituksen esitys n:o 324 laiksi tapaturmavakuutuslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

14) Hallituksen esitys n:o 328 laiksi työsuojeluhallinnoksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

Pöydällepanoa varten esitellään:

15) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksen johdosta laeiksi kansanopistojen valtionavusta annetun lain 1 ja 2 a §:n, lastentarhanopettajaopistoista annetun lain 1 ja 2 §:n sekä musiikkioppilaitoslain 1 §:n muuttamisesta (HE 297) „

16) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 44 hallituksen esityksestä laiksi kotiuttamisrahalain kumoamisesta (HE 326) ..... „

S. Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Paakkinen ja toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Anttila S-L., Bell von, Hassi, Kanerva, Kauppinen, Koistinen, Komi, Kuuskoski, Laakso, Lahti-Nuuttila, Laine, Lax, Morri, Nikula, Ollila, Paasio, Pekkarinen, Ranta, Rask, Rossi, Räty, Röntynen, Saastamoinen, Salolainen, Seppänen, Suhonen, Törnqvist, Viljamaa ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat Salolainen, Nikula, Ranta, Viljamaa ja Suhonen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat S-L. Anttila, Kanerva, Laakso ja Pesälä sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Koistinen, Nikula, Rask, Rossi, Räty ja Viljamaa.

Itsenäisyyspäivän juhlajumalanpalvelus

Puhemies: Esitellään juhlamenojenohjaajan kirjelmä itsenäisyyspäivän juhlajumalanpalveluksesta.

Sihteeri lukee:

"Juhlamenojenohjaaja
Helsingissä 6. päivänä marraskuuta 1992

Eduskunnan Puhemiehelle

Juhlamenojenohjaajana minulla on kunnia välittää Teille, Herra Puhemies, sekä Eduskunnan Varapuhemiehille ja Jäsenille Valtioneuvoston kutsu saapua Tuomiokirkossa 6. päivänä joulukuuta 1992 klo 12.00 pidettävään Suomen itsenäisyyden 75. juhlavuoden Itsenäisyyspäivän juhlajumalanpalvelukseen.

Eva-Christina Mäkeläinen

Asu: Tumma puku"

"Ceremonimästaren
Helsingfors, den 6 november 1992

Till Riksdagens Talman

I egenskap av ceremonimästare har jag äran härmed framföra Er, Herr Talman, samt Riksdagens Vicetalmän och Riksdagsmän Statsrådets inbjudan till den festgudstjänst, som på Självständighetsdagen den 6 december 1992 avhålles i Domkyrkan kl. 12.00 med anledning av Finlands självständighets 75-årsjubileum.

Eva-Christina Mäkeläinen

Klädsel: Mörk kostym"

P u h e m i e s : Pyydän edustajia kokoontumaan Tuomiokirkkoon menoa varten Yliopiston kirjaston edustalle itsenäisyyspäivänä ensi sunnuntaina kello 11.45.

Ed. Seppäsen ym. välikysymys pankkituen käytön valvonnan järjestämisestä

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että viime tiistain kolmannessa täysistunnossa tähän istuntoon pöydälle pantuun ed. Seppäsen ym. välikysymykseen n:o 5 pankkituen käytön valvonnan järjestämisestä ovat sen allekirjoittajien lisäksi yhtyneet edustajat Kalliomäki, Backman, Gustafsson, Hacklin, Halonen, Hurskainen, Hämäläinen, Jaakonsaari, Kautto, Koskinen, Lahikainen, Laitinen, Louekoski, Luhtanen, Muttilainen, Myller, A. Ojala, Puisto, Rask, Rinne, T. Roos, Savolainen, Skinnari, Tuomioja, Törnqvist, Urpilainen, Vehkaoja, Lahti-Nuuttila ja Metsämäki.

Kun välikysymykseen näin ollen on liittynyt 69 edustajaa, tulen valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti antamaan välikysymyksen tiedoksi asianomaiselle valtioneuvoston jäsenelle.

P ä i v ä j ä r j e s t y k s e s s ä o l e v a t a s i a t :

1) Ehdotus laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 195
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62. Viime tiistain kolmannessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Luukkainen ed. Apukan kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Ed. Vistbacka on ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin maa- ja metsätalousvaliokunnan asiasta antaman lausunnon II eriävän mielipiteen mukainen lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjaa koskevissa äänestyksissä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Vistbackan ehdotuksesta ed. Luukkaisen ehdotusta vastaan ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Luukkaisen ja ed. Vistbackan ehdotusten välillä.

Ed. Luukkaisen ehdotus "jaa", ed. Vistbackan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 126 jaa- ja 10 ei-ääntä, 28 tyhjää; poissa 35. (Koneään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Luukkaisen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Luukkaisen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy valtiovarainvaliokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Luukkaisen ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 129 jaa- ja 29 ei-ääntä; poissa 41. (Koneään. 2)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan mietinnön.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. P. Leppänen: Herra puhemies! Tarkoitukseni oli äänestää "ei", mutta ainakaan merkkivalo ei toiminut.

Puhemies: Ed. P. Leppäsen ilmoitus merkitään pöytäkirjaan.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1, 2, 4, 5, 7, 7 a, 8, 10, 23 ja 24 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotukset laeiksi Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen liittyvien eräiden työoikeudellisten lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 109
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 12

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 12. Viime tiistain kolmannessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Nikula ed. Rimmin kannattamana ehdottanut, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy työasiainvaliokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Nikulan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 71 ei-ääntä; poissa 34. (Koneään. 3)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt työasiainvaliokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 7 ja 40 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 2, 7 b ja 11 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
kolmannen lakiehdotuksen 44 ja 48 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
neljännen lakiehdotuksen 6 § ja sen edellä oleva väliotsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset laeiksi asuntotuotantolain ja asuntojen perusparantamisesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 272
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 12

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 12. Viime tiistain kolmannessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.
Yleiskeskustelussa on ed. Kautto ed. Hautalan kannattamana ehdottanut, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy ympäristövaliokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Kauton ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 72 ei-ääntä; poissa 31. (Koneään. 4)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt ympäristövaliokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 6, 7, 9 a, 11 d, 11 g ja 15 e §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
toisen lakiehdotuksen 3, 4, 6 ja 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset asuntosäästöpalkkiolaiksi ja laiksi oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 273
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 13

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 13. Viime tiistain kolmannessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Kautto ed. Hautalan kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin vastalauseen mukaiset lakiehdotukset.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy ympäristövaliokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Kauton ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 71 ei-ääntä; poissa 34. (Koneään. 5)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt ympäristövaliokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 1—14 §, johtolause ja nimike sekä
toisen lakiehdotuksen 2, 5, 9, 10 ja 10 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Poistoja päiväjärjestyksestä

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksestä poistetaan 5) ja 6) asia.

---

7) Ehdotus laiksi kunnan ja kuntainliiton viranhaltijoiden virantoimituksen ja työntekijöiden työnteon palkattomasta keskeyttämisestä määräajaksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 139
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 13

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 13. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia ensimmäisen käsittelyn päätyttyä lähetettäisiin suureen valiokuntaan.

Tässä yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 8) asiasta.

Keskustelu:

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä ovat lakiehdotukset, joilla mahdollistetaan julkisen sektorin lomautukset tietyin edellytyksin. Kysymys on sen keinovalikoiman täydentämisestä, jolla toisaalta kunnat ja kuntainliitot ja toisaalta valtiosektori voivat vaikeassa taloudellisessa tilanteessa vähentää henkilöstömenoja ilman irtisanomisia. Työttömyyden ja vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi sekä kunnat että valtio ovat jo joutuneet ottamaan lisää velkaa ja korottamaan myös veroja ja maksuja. Talouden tasapainottamiseksi on välttämätöntä saada aikaan supistuksia myös menoihin. Molemmat lakiehdotukset on tarkoitettu olemaan voimassa kaksi vuotta.

Hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa kävi ilmi, että valtion virkamieslakiin ja yhteistoimintalakiin tehtävissä väliaikaisissa muutoksista vallitsee kohtuullinen yhteisymmärrys. Virkamieslakiin ehdotetaan muutoksia irtisanomista koskeviin säännöksiin sekä säännökset taloudellisista tai tuotannollisista syistä irtisanotun virkamiehen takaisinottamisesta ja virkamiehen lomauttamisesta. Virkajärjestelyjä ja koulutusta halutaan korostaa irtisanomisten sijaan.

Virkamiehen lomauttaminen on ehdotuksen mukaan mahdollista, jos virkaan kuuluva työ on vähentynyt tilapäisesti eikä viranomainen voi kohtuudella järjestää muuta työtä tai viraston tarpeisiin soveltuvaa koulutusta. Hallintovaliokunta pitää selvänä, että määrärahojen vähenememinen on sellainen säännöksessä tarkoitettu syy, joka voi vaikuttaa työn tarjoamisen edellytyksiin ja oikeuttaa siis lomautuksiin.

Julkista hallintoa on viime vuosina uudistettu voimakkaasti. Tulosohjaus on otettu laajasti käyttöön ja keskushallintoa on supistettu. Väliportaanhallinnon keventäminen samoin kuin toimintojen liikelaitostaminen ovat myös keinovalikoimassa. Samaan aikaan julkinen hallinto joutuu sopeutumaan kansantalouden tilaan. Sopeutus koskee yhtä lailla kuntasektoria. Jotta talouden sopeuttaminen onnistuisi, tarvitaan sekä säästöjä julkisiin menoihin, palvelujen tuottamisen tehostamista että hallinnon karsimista.

Hallintovaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota toisaalta valtion henkilöstön palvelussuhdeturvaan ja toisaalta valtion virastojen ja laitosten tarpeeseen selviytyä niin henkilöstön uudelleenkohdentamisesta kuin muista muutoksista niin, että palvelutuotannon tavoitteet saavutetaan. Pyrkimyksenä tuleekin olla, että irtisanomisilta mahdollisuuksien mukaan vältyttäisiin ja että tällaiseen tilanteeseen ei ajauduttaisi ainakaan yllättäen.

Tätä taustaa vasten hallintovaliokunta pitää valtion virkamiesten lomauttamismahdollisuutta parempana vaihtoehtona kuin irtisanomista. Lomauttaminen merkitsee palkanmaksun keskeyttämistä, ja virkamies säilyttää virkasuhteeseensa liittyvät muut oikeudet. Valiokunta toteaa myös, että ei voida pitää asianmukaisena, että yleisestä työlainsäädännöstä poiketen valtion virkamiehiä ei olisi mahdollista lomauttaa lainkaan.

Herra puhemies! Keskustelussa on myös päiväjärjestyksen 7) kohta, hallituksen esitys laiksi kunnan ja kuntainliiton viranhaltijoiden virantoimituksen ja työntekijöiden työnteon palkattomasta keskeyttämisestä määräajaksi. Laki olisi kaksivuotinen ja mahdollistaisi viranhaltijoiden ja työntekijöiden palkattoman loman lain voimassaoloaikana enintään kolmeksi viikoksi kalenterivuonna. Palkaton loma ei edellyttäisi viranhaltijan tai työntekijän suostumusta.

Lakiehdotus liittyy kuntien talouden tervehdyttämiseen. Kunnallistalouden rahoitusasema heikentyi merkittävästi sekä viime että edellisvuonna. Kunnallisverotus kiristyy myös ensi vuonna, sillä vuodelle 1993 kaikkiaan 114 kuntaa on nostanut veroäyrin hintaa. Menojen verotuloja nopeampaa kasvua on jouduttu täyttämään myös lainanoton lisäyksellä. Kunnallistalouden rahoitusalijäämä saattaa hallintovaliokunnan saaman arvion mukaan nousta ensi vuonna yli 10 miljardiin markkaan. Huonosta tulokehityksestä sekä menojen ja lainanhoitokustannusten kasvusta johtuen kunnallistalouden rahoitusasema pysyy kuntien säästöpyrkimyksistä huolimatta heikkona myös vuonna 1994.

Tässä tilanteessa kuntien ja kuntainliittojen menoja, mukaan lukien henkilöstömenot, on voitava sopeuttaa talouden vaatimalle tasolle varsin nopeasti vaikuttavilla keinoilla. Mikäli tässä ei onnistuta, kuntasektorilla joudutaan heikentyneeseen palveluiden saatavuuteen ja tehtävien hoitamiseen liittyvien valintatilanteiden eteen.

Vaikean taloudellisen tilanteen edellyttämien säästötoimien toteuttamiseen kunnilla tulee olla käytettävissä nykyistä enemmän todellisia keinoja. Nyt käsittelyssä oleva palkattoman lomautuksen mahdollistava lakiehdotus on yksi näistä.

Hallintovaliokunta korostaa kuitenkin, että kunnissa ja kuntainliitoissa on pohdittava tarkoin, voidaanko tarpeelliset säästöt toteuttaa muilla keinoilla. Säädettävä laki ei siis pakota kuntia käyttämään palkattomia lomia, vaan antaa ainoastaan mahdollisuuden siihen. Mikäli taas lomautuksiin päädytään, on tärkeää, että palkattomat lomat järjestetään henkilöstön kannalta mahdollisimman tasapuolisesti. Hallintovaliokunta korostaa lisäksi, että lomautukset on pyrittävä toteuttamaan yhteistyössä henkilöstön kanssa. Kuntien ja kuntainliittojen välttämätön toiminta on kaikissa olosuhteissa voitava turvata.

Lakiehdotuksen 1 §:ssä säädetään lomautuksen edellytyksistä varsin väljästi. Hallintovaliokunta korostaa, että palkattomien lomien perusteen todistustaakka taloudelliseen asemaan liittyvän syyn osalta on kunnilla tai kuntainliitoilla. Valiokunta keskusteli myös niistä perusteista, joilla taloudellista asemaa voidaan arvioida. Näitä tekijöitä voivat olla esimerkiksi tulokertymän kehitys verrattuna menoihin, velkaantuneisuusaste, velanoton tarve, käyttötalouden alijäämä, veroäyrin hinta tai maksuvalmius. Syyn vaikuttavuudesta riippuen voi yksikin hyväksyttävä tekijä riittää täyttämään hallituksen esityksen mukaiset palkattoman loman edellytykset.

Kunnissa ja kuntainliitoissa on jo tähän mennessä toteutettu säästöjä esimerkiksi rajoittamalla sijaisten palkkaamista. Hallintovaliokunta sai tietoa myös jo toteutetuista työntekijöiden lomautuksista. Kuultavana oli mm. Vantaan henkilöstöjohtaja. On luonnollista, että lomautus ei ole mieluisa vaihtoehto sen enempää henkilöstön kuin päättäjienkään kannalta. Lakiehdotuksen mahdollistama palkaton loma on kuitenkin parempi vaihtoehto kuin laajat irtisanomiset tai pitkäaikaiset työsuhteisten lomautukset. Palkaton loma on yksi vaihtoehto muiden säästötoimenpidemahdollisuuksien joukossa.

Mietinnössään hallintovaliokunta tähdentää, että lain soveltamisalaan kuuluvat kaikki kunnan tai kuntainliiton palveluksessa olevat viranhaltijat tai työntekijät. Valiokunta korostaa myös sitä, että vuosiloman aikana kukaan ei voi olla palkattomalla lomalla. Sekä tämän lakiehdotuksen että päiväjärjestyksen 8) kohdan lakiehdotuksen, siis valtion viranhaltijoita koske-

van lakiehdotuksen, mahdollistamia palkattomia lomia toteutettaessa on tärkeää noudattaa kaikin puolin hyvää henkilöstöpolitiikkaa.

Herra puhemies! Hallintovaliokunta teki lakiehdotuksiin myös eräitä täsmennyksiä ja täydennyksiä. Kuntapuolen palkattomasta lomasta päättämisen valiokunta muutti muotoon, että valtuustojen määräämänä palkattomasta lomasta päättäminen voidaan delegoida joko kunnanhallitukselle tai liittohallitukselle. Säätämisjärjestyksestä hallintovaliokunnalle lausunnon antanut perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota ehdotetun lain puuttumiseen työehtosopimuksessa jo sovittuihin lomauttamisperusteisiin. Hallintovaliokunta ehdottaakin lain täydentämistä siten, että mikäli palkatonta lomaa koskeva laki on ristiriidassa ennen lain voimaantuloa tehdyn työehtosopimuksen kanssa, ovat työehtosopimuksen määräykset noudatettavina tämän lain säännösten estämättä.

Arvoisa puhemies! Pari päivää sitten syntyneessä virka- ja työehtosopimuksessa lomautusmääräykset ulotetaan koskemaan myös viranhaltijoiden lomautusta. Tästä syystä, arvoisa puhemies, on tarpeen, että lakiehdotus lähetetään lähinnä teknisen täydennyksen vuoksi suureen valiokuntaan.

Hallintovaliokunnan kumpaankin mietintöön sisältyy vastalause. Valtion virkamiesten palkatonta lomautusta koskevassa vastalauseessa lakiehdotukset ehdotetaan suoralta kädeltä hylättäviksi. Kunnallisen puolen palkatonta lomaa koskevan mietinnön vastalause on monipolvisempi. Vastalauseen sisälle on poikkeavasti sisällytetty lakiehdotus pykälämuotoiluineen, mutta vastalauseessa päädytään ehdottamaan hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämistä. Vastalauseen säätämisjärjestystä koskevan maininnan osalta todettakoon, että perustuslakivaliokunta on antanut asiasta valiokunnalle lausuntonsa ja katsonut, että lakiehdotus voidaan säätää valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä samoin kuin valtiosektorinkin palkatonta lomautusta koskeva lakiehdotus.

Ed. Salolainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan arvoisa puheenjohtaja selvitti tätä asiaa varsin perusteellisesti ja hyvin. Kuitenkin haluaisin kiinnittää erääseen näkökohtaan huomiota, ja se on se, että valiokunta mielestäni erinomaisen hyvin sopeutti käsittelyaikataulunsa yleiseen tupoaikatauluun niin, että pyrittiin kaikki mahdolliset tekniset konfliktit estämään. Nyt kun vielä tänä päivänä, toivon mukaan, suuressa valiokunnassa tehdään 7 §:ään, niin kuin ymmärsin, kuntalain osalta tekninen parannus: "virka- tai työehtosopimus", niin silloin yhteenkollaaminen on viety viimeiseen pisteeseen saakka.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mietintöihin sisältyvistä vastalauseista, joita ed. Väistö myös osittain selvitti, voi todeta sen, että ne perustuvat kestämättömään tilanteen tulkintaan. Kunnissa kuten valtiollakin työntekijät ovat tällä hetkellä eriarvoisessa asemassa. Työsopimussuhteissa olevia lomautetaan ja irtisanotaan täyttä häkää, sen sijaan virkasuhteessa olevilla on erinomaisen hyvä työsuhdeturva tällä hetkellä. Molempien lakien tarkoituksena on yrittää tasata sitä eriarvoisuutta kunnan ja valtion työntekijöiden välillä, mikä tällä hetkellä sopimussuhteen luonteesta johtuu. Sen vuoksi pidän kyllä perusteltuna, että nämä hyväksytään enkä ymmärrä vastalauseiden motiiveja. Haluatteko te pitää edelleenkin tätä eriarvoistavaa käytäntöä kunnissa ja valtiolla yllä? Tästähän siinä nimenomaan on kysymys, että siitä päästäisiin eroon.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja selvitti asiaa, että kunnille saataisiin lisää resursseja tätäkin kautta, mutta nähtävästi ei ole mietitty, että myös ensimmäiseltä lomautusviikolta verotulot jäävät saamatta. Se on aika huomattava summa myös kuntien taloudessa. Ihmetellä täytyy, että opettajat saivat tupossa lävitse sen, että heitä ei voi lomauttaa silloin, kun koulut ovat suljettuina. Heitä voi lomauttaa silloin, kun koulut ovat auki, ja silloin joudutaan palkkaamaan sijaisia. Nähtävästi siinä tulevat kaksinkertaiset kulut silloin myös, kun otetaan tuntiopettajia kalliimmalla sisään.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron nimenomaan ed. Väistön äsken käyttämään puheenvuoroon. Kun tarkkaan kuuntelin, ed. Väistön ainoa perustelu hallituksen esitysten hyväksymisen puolesta tämän ja seuraavan asian osalta oli se, että kuntien talouden takia ne ovat tarpeen. Ed. Väistö, oletteko nyt miettinyt, to-

teutuuko kuntien talouden kannalta myönteinen ratkaisu?

Ensinnäkin 85 prosenttia henkilöstöstä on opetus-, sosiaali- ja terveyssektorin palveluksessa, ja sikäli kuin kunnat yrittäisivät säästää, valtio vähentää vastaavasti valtionapua, jolloin säästö ei loppujen lopuksi jää kunnalle vaan valtiolle. Toisaalta valtio vielä toiseen kertaan kansaneläkevakuutusmaksun korottamisen muodossa varmistaa sen, että kuntalaisia palvelevaan käyttöön tulevaa meno-osuutta vähennetään 4 prosentilla. Tätäkin kautta se tulee valtion kassaan.

Sitä paitsi, ed. Väistö, eiköhän ole niin, että sitten alkavat työttömyysturvamenot ja toimeentulotukimenot kasvaa? Loppujen lopuksi mielestäni on täysin kyseenalaista, autetaanko kuntien taloutta. Erittäin suuresti epäilen, että näin todella ei auteta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Perustuslakivaliokunta tekee päätöksiä niin kuin on tehnyt tähänkin saakka. Siitä on tullut varsinainen perusturvan tuhoajavaliokunta eduskunnassa. Poliittisella enemmistöllä tehdään päätöksiä. Onneksi nyt ei ole ilmeisesti käytetty arpaa vaan päätös on tullut henkilöäänestyksen tuloksena.

Oikeastaan ed. Laine jo sanoi sen, mihin minun oli tarkoitus itsekin puuttua. Laki jatkaa hallituksen taholta sitä taloudellista lainsäädäntöä, joka vie Suomen yhä alemmas päivä päivältä, viikko viikolta ja kuukausi kuukaudelta. Verotulot vähenevät, ihmisten ostovoima katoaa, ostohalukkuus ja usko katoavat. Kaiken lisäksi ovat ne työt, jotka jäävät tekemättä, kun palataan takaisin pakkolomalta, alentuneen motivaation myötä. Tämä ei työn tuloksen ja toisaalta kustannusten välillä ole lainkaan synkronissa. Tästä ei tule mitään hyötyä kunnille.

Olisi pitänyt ennemmin kuin säätää pakkolakeja pyrkiä tekemään, niin kuin eräissä kunnissa on tehty, joissa on jopa luovuttu ankaran paineenkin alaisina veroäyrin hinnan korotuksista, henkilökunta kutsuttu koolle ja päästy sellaiseen sopimukseen, joka vastaa enemmän kuin tällaiset lainsäädännöt, jotka ovat tuolla taustalla tietynlaisena uhkana. Ei tällä systeemillä Suomessa päästä eteenpäin. Koko ajan kuljetaan jyrkkenevää mäkeä alas.

Ed. Saario (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemelle toteaisin heti alkuun, että kysymyksessä ei suinkaan ole mikään pakkolaki, vaan laki, jonka kunnanvaltuustot voivat ottaa käyttöön, mikäli käyttävät niille kuuluvaa itsemääräämisoikeutta. Tässä mielessä on tarpeetonta lähestyä ikään kuin väärän koivun takaa tätä kysymystä, jossa itse asiassa on lähtökohtana se, onko yleinen etu vai joidenkin ryhmien etu asetettava tärkeämpään asemaan. Minä edustan niitä edustajia, jotka ovat sitä mieltä, että kuntien palvelukyvyn säilyttäminen myös perusturvaan liittyvien kysymysten osalta on paljon keskeisempi kuin se, että jotkin henkilöryhmät joutuvat tinkimään tähän asti olleista eduistaan. Tässä mielessä, jos todella ollaan huolissaan siitä, kuten ymmärsin ed. Aittoniemenkin halunneen puheessaan todeta, miten kunnat pystyvät palveluistaan suoriutumaan, ne pystyvät suoriutumaan vain, mikäli niille annetaan todellisia keinoja suorittaa säästöjä.

Tällä kertaa voidaan sanoa, että laki, jota sellaisenaan ei mielellään toimeenpane, on tässä tilanteessa ainoa säästömahdollisuus. Eiväthän kunnat voi esimerkiksi voi säästää investoinneista, koska siellä ei enää ole taloudellisia mahdollisuuksia investoida. Kysymyksessä on tilanne, jossa kuntien verotulot eivät riitä. Kunnat joutuvat ottamaan lainaa kyetäkseen selviytymään käyttötalousmenoistaan. Tämä tilanne on mieletön, katastrofaalinen, ja siltä meidän on kunnat pelastettava. Näin on totuus, ed. Aittoniemi.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. P. Leppänen antoi tulopoliittisesta ratkaisusta opettajien kohdalta ymmärtääkseni aivan väärän tulkinnan. Siellä ei kai nyt ainakaan yksiselitteisesti asiasta ole opettajien kohdalta sovittu, niin kuin ed. P. Leppänen totesi. Ed. P. Leppäsen kanssa olen kyllä eri mieltä siitä, että jos opettajien lomautus kesällä on milloin tahansa mahdollista, se johtaa siihen, että työnantaja voi opettajien kohdalla toteuttaa pysyvän palkanalennuksen lomautuksen kautta. Ainakin tähän asti olen tottunut salin siltä puolelta kuulemaan puheenvuoroja, joissa palkanalennuksia ei ole ainakaan näin matalapalkkaisella alalla kannatettu. Mutta täytyy sitten opettajille tukea antaa salin tältä puolelta tällä kertaa.

Muuten olen samaa mieltä kuin ed. Saario ed. Aittoniemen puheenvuoron suhteen, että eihän tämä mikään pakkolaki ole. Ed. Aittoniemen kanssa olen samaa mieltä siitä, että tämä menettely on tietysti viime kädessä käytettävä. Muitakin sellaisia keinoja löytyy, jotka ovat työntekijäkunnan keskuudessa solidaarisempia kuin

tämä vaihtoehto ja ennen kaikkea palvelujen käyttäjien näkökulmasta parempi vaihtoehto.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei ole ihme, että työmarkkinasopimuksista työmarkkinajohtajat itsekin ovat epätietoisia, mitä on sovittu ja mitä ei. Sama epätietoisuus näyttää olevan myös tässä salissa. Olen ed. P. Leppäsen kanssa samaa mieltä, että neuvotteluissa selkeästi sovittiin, että opettajia ei laiteta palkattomalle lomalle silloin, kun oppilaat eivät ole koulussa, siis oppilaiden kesälomaaikana.

Valiokunta kohteli mietinnössään opettajiakin tasapuolisesti, minkä ed. Häkämiehelle totean. Mietinnössä nimenomaan sanottiin, että missään nimessä palkatonta lomaa ei saa panna ns. laskennallisen loman päälle. Sen sijaan keskustelu, jonka opettajat keskuudessaan kävivät silloin, kun tämä asia tuli julkisuuteen, oli mielestäni hieman asiaton. Eihän nyt ole kysymys mistään pakkolaista eikä siitä, että nimenomaan tämän lain turvin ryhdyttäisiin lomauttamaan ja pistämään palkattomalle lomalle viikonloppuina ja juhlapyhinä, kuten opettajat keskuudessaan puhuivat OAJ:n kokouksessa ja pläjäyttivät päälle Kansainvälisen, kun lähtivät yleislakkorintamaan tämän asian takia.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On tuotu esille, että kyseessä on pakkolaki, muun muassa ed. Aittoniemi siihen viittasi. Tämä on eräs mahdollisuus niiden välttämättömien menosäästöjen aikaansaamiseksi, joita myös kunnissa tarvitaan.

Totesin jo puheenvuorossani, että tämä ei sen enempää henkilöstön kuin päättäjienkään kannalta ole varmasti kovin mieluisa laki toteuttaa. Etusijalle pitääkin asettaa kaikki ne muut vaihtoehdot, joita kunnissa jo nyt on toteutettu. Muun muassa Enon kunnassa Pohjois-Karjalassa on saamani tiedon mukaan sovittu koko henkilöstön kanssa siitä, että lomarahoja ei makseta ensi vuonna.

Edelleen tuotiin esille, että tällä ei synny säästöjä. Joka tapauksessa tilanne kunnissa on se, että verotulot ovat vähentyneet ja tulevat vähenemään. Vaihtoehtona talouden tasapainottamiseksi on joko korottaa veroäyrin hintaa, korottaa muita maksuja tai ottaa lisää lainaa. Kaikki nämä vaihtoehdot johtavat jatkossa entistä hankalampaan taloudelliseen tilanteeseen kunnissa. Siitä syystä on välttämätöntä, että myös menoja voidaan vähentää tai saadaan ne ainakin pysähtymään. Vielä viime vuonna kunnissa käyttömenot kasvoivat noin 10 prosentilla.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lähinnä ed. Laineen ja ed. P. Leppäsen puheenvuorojen johdosta haluan todeta ensinnäkin lain luonteesta sen, että se erityisesti pitäisi ymmärtää, että tämä on yksi mutta toissijainen keino tasapainottaa kuntien taloutta. Käytännössähän kunnissa tehdään nyt kaikkea mahdollista. Nimenomaan henkilöstöpolitiikan tasapuolinen hoito edellyttää, että kunnat ja kuntien päättäjät saavat myös henkilöstöpolitiikkaan lisää liikkumavaraa. Tällä lailla ja valtion puolella seuraavassa asiakohdassa olevalla lailla sitä liikkumavaraa annetaan.

Käytäntö tässä asiassa pelaa sillä tavalla, että erityisesti henkilöstömenojen osalta siellä neuvotellaan kaikki mahdolliset asiat alkaen vapaaehtoisista lomautuksista, muista työjaksojen keskeyttämisistä jne. On mainittu myös lomarahat ja eräitä muita kysymyksiä. Ellei kaikilla näillä toimenpiteillä taloutta saada oikealle raiteelle, myös lomautuslaki toimii lisäperusteena ja lisäkeinona tasapainottaa taloutta.

Ed. Laine totesi, että eikö tässä käy niin, että kuntien säästöjen osalta valtio vie suurimman osan. Ei tässä niin käy sikäli, että jos lomautuksiin mennään, ensi vuoden alusta lukienhan valtionosuuslaki muuttuu laskennalliseksi. Niiltä osin, mitä kunnat henkilöstömenoissaan kykenevät saamaan säästöjä aikaan, ne ovat myös nettosäästöjä kuntien kassaan.

Viime kädessä kysymys on siitä, että tällä mitataan, löytyykö henkilöstön keskuudesta yhteisvastuuta kantaa kuntien taloudellisesta tilanteesta oma vastuu sillä tavalla, että toisia ei jouduta irtisanomaan ja toiset jäävät entisillä eduilla töihin.

Ed. Liikkanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laineen puheenvuoron johdosta totean, että kyllä minunkin mielestäni kysymys on kuntien talouden hoidosta. On selvää, että jos valtio sälyttää velvoitteita, säästämistavoitteita, kunnalle, sillä pitää olla myös keinoja hoitaa tätä asiaa. Sellaiset kunnat, joissa talous ei ole kunnossa, eivät voi tulevaisuudessa palveluja kuntalaisille tuottaa.

Minä myös alleviivaan sitä, että kysymys on ainoastaan vaihtoehdosta. Kunnille annetaan tällainen keino saada määrätä pakkolomille tai lomille ihmisiä. Mutta uskon vakaasti siihen, että kunnissa tullaan hyvin perusteellisesti neu-

vottelemaan, mitä konsteja käytetään, jotta tähän taloudelliseen tulokseen päästään.

Minulla on myös kuva siitä, että siellä ovat hyvin paljon esillä lomaltapaluurahan maksamatta jättäminen jne., ja luotan siihen, että kuntien henkilöstö ymmärtää sen, että mikäli tällaisiin säästöihin ei lähdetä, edessä ovat huomattavasti kovemmat irtisanomiset, joita emme varmasti kukaan toivo.

Myös toinen vaaratekijä on se, että työsuhteiset joutuvat kärsimään tilanteesta, jos säästöihin ja näihin keinoihin ei mennä eikä yksimielisyyteen päästä. Silloin yksinkertaisesti työsuhteessa olevia ihmisiä pannaan lomille, koska nykyisin jo kaikki lainsäädäntö ja säädökset siihen antavat mahdollisuuden.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan edustajien Väistö, Korva ja Liikkanen puheenvuorojen johdosta voi todeta sen, että kun te niin kauniisti perustelitte, mitä moninaisia keinoja kunnilla olisi ratkaista asia neuvotellen, ei voi muuta kuin vakuuttua siitä, että laki on täysin tarpeeton. Ei tällaista lakia tarvita, siellä paikallisesti voidaan varmasti sopia säästöistä, niin kuin on tehty mm. tänä vuonna täysin ilman tätä lakia. Siellä on todella tehty mittavia henkilöstösäästöjä, rationalisointisäästöjä ja vastaavia sopien, neuvotellen. Siis tätä lakia ei yksinkertaisesti tarvita.

Mitä tulee ed. Häkämiehen väitteeseen opettajien asiasta, on valitettavaa, että hän on poissa, toivottavasti hän tulee saliin, kun käytän varsinaisen puheenvuoron, jolloin ajattelin palata opettajien lomautuskohtaan. Nimittäin nyt se muoto, mikä virkasopimuksessa on tullut, on myös varsin merkillinen, koska siinä tunnustetaan aivan suoraan, mistä on kysymys. Kun opettajat lomautetaan opetustyöstä lomakauden ulkopuolella, niin velvoite tulee toisille opettajille hoitaa heidän tehtävänsä. Tämä on täysin käsittämätöntä. Tässä näkyy se, että virkaehtopuolella ruvetaan tekemään nyt sellaisia ratkaisuja, mitkä eivät tulisi kyseeseenkään työehtosopimuspuolella. Eli siis lomautettujen työt lykätään vain toisten niskaan.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojalalle toteaisin, että totesitte, että tämä on tarpeeton, mutta ette todennut, että se on haitallinen. Toisin sanoen toteaisin tähän tämmöisellä klassisella tavalla, haitannooko tuo sitten mittään, että sellainen säädetään, kun sillä nimenomaan saadaan eräänlainen arsenaalivarmistus aikaiseksi, että jos jossakin tilanteessa tulevien kahden vuoden aikana tuntuisi tarpeelliselta tämmöisen välineen käyttö, niin se on jo säädettynä valmiiksi ja se proseduuri on täällä eduskunnassa läpi viety.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Taannoisessa vastauspuheenvuorossa ed. Ukkola antoi ymmärtää, että sosialidemokraatit vastalauseessaan esittäessään tätä lakia hylättäväksi olisivat jollain tavalla hyväosaisten asialla niin, että suojelemme kuntien viranhaltijoita, kun sen sijaan työntekijäpuolella voidaan irtisanoa ja lomauttaa vapaasti. Näinhän ei asia todellakaan ole, koska työsuhteitten ja virkasuhteitten kirjo on kunnissa hyvin erilainen. Joissain kunnissa voi olla kunnan liikelaitoksen johtaja työsuhteessa ja taas mm. kunnanviraston lähetti olla virkasuhteessa, ja valtaosa lain piiriin kuuluvista viranhaltijoista on erittäin pienipalkkaisia. Siellä on kodinhoitajia, perushoitajia, osastoapulaisia, toimistotyöntekijöitä jne., joille tämä merkitsee huomattavaa tulojen menetystä ja tämän hallituksen aikana, jolloin talouselämä on sekaisin, vielä suurempia vaikutuksia.

Ed. L i i k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. O. Ojalan puheenvuorosta toteaisin, että kyllä tätä lakia tarvitaan. Kuntien talouden alamäki on vasta alkanut, ja me emme tiedä yksinkertaisesti, minkälaiseen tilanteeseen vielä joudutaan kunnallistaloudessa. Kuitenkin ilmapiiri, kun tätä lakia on alettu valmistella, oli aivan erilainen kuin tänä päivänä. Silloin oli niin, että me emme ymmärtäneet, minkälaiseen tilaan maan talous on menemässä ja menee. Minusta on kuitenkin nyt ihmisten keskuudessa ymmärretty, että tarvitaan tämmöisiä säästöpäätöksiä. Olen varma siitä, että myös kunnalliselämässä ja kunnissa viranhaltijat ja työntekijät ymmärtävät tämmöisen tarpeen. Eli olen sitä mieltä, että tätä lakia tarvitaan.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vähänäkki otti esille sen ongelman, jossa kunnissa ja kuntasektorilla ollaan siitä syystä, että on kahdenlaisia palvelussuhteita. Hallintovaliokunta kiinnittää tässäkin mietinnössään huomiota siihen, että olisi välttämätöntä päästä mahdollisimman nopeasti yhteen palvelussuhteeseen. Hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa kävi ilmi mm. Vantaan henkilöstöjohtajan kertomana, että siellä työnteki-

jöitä on jo lomautettu yli 2 000 ja virkasuhteessa olevat ovat jo harmissaan siitä, että heitä ei voida lomauttaa. Vastuu talouden tervehdyttämisestä tässä mielessä on siis nykyisessä lainsäädännössä jäämässä entistä enemmän työsuhteisille. Juuri tämän ongelman poistaminen on eräs keskeinen kohta tässä hallituksen esityksessä: saattaa eri työsuhteessa olevat samalle lähtöviivalle palkattoman loman osalta.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Liikkanen totesi, että tämä laki on todella välttämätön, ja samaan hengenvetoon hän antoi ymmärtää, että henkilöstö kunnissa erittäin hyvin ymmärtää tämän vaikean taloudellisen tilanteen, mikä kunnalliselämässäkin on, ja kertoi siitä hyvästä ilmapiiristä, mikä siellä myös on. Tätä taustaa vasten on aika vaikea käsittää, että tämä laki olisi tarpeellinen. Kun kunnalliselämässä henkilöstö tämän vakavan tilanteen ymmärtää, niin minun tietooni on ainakin tullut aika paljonkin sellaisia esimerkkejä, joissa on sovittu henkilöstön kanssa lomautuksista ilman tämmöistä lakia. Niistä on eri henkilöstöryhmien kanssa pitkään neuvoteltu ja päästy hyvään yhteisymmärrykseen, joten ilman tätä lakiakin näitä asioita todella voidaan hoitaa.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Liikkaselle täytyy todeta se, että kun yleensä työnantaja lomauttaa, niin silloinhan on kysymys siitä, että ei ole työtä. Nyt opettajien taholla on tilanne toinen. Silloin kun heillä ei ole työtä, kesäloman aikana, heitä ei voi lomauttaa.

Kun ed. Häkämies äsken väitti, että annan harhaanjohtavaa tietoa, tämä lehti, joka ilmestyy huomenna, 4.12., kertoo ihan toista tietoa kuin ed. Häkämies sanoi.

Ed. U r p i l a i n e n : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva lakiesitys on synkkä luku Suomen kunnallishallinnon historiassa. Tällä lakiesityksellä maan hallitus pyrkii tietoisesti luomaan vastakkainasettelua kuntatyönantajan ja kunnallisten henkilöstöjärjestöjen välille ja murtamaan sitä yhteistyön ilmapiiriä, joka monissa kunnissa on toiminut hyvin.

Tämä laki on myös synkkä luku suomalaisen työlainsäädännön historiassa. Yksi työntekijäryhmä, kuntien työsuhteiset, asetetaan selkeästi eriarvoiseen asemaan muihin työntekijöihin ja myös kuntien viranhaltijoihin nähden.

Suomalaisessa työmarkkinajärjestelmässä julkissektorin henkilöstön asema on tosiasiallisesti ollut varsin pitkälle yhdenmukainen yksityissektorin työntekijöiden oikeuksien ja velvoitteiden kanssa. Erityisesti vuonna 70 kunta-alalla voimaan tullut keskitetty virka- ja työehtosopimusjärjestelmä on ollut omiaan lähentämään viranhaltijoiden ja yksityissektorin työntekijöiden työmarkkina-asemaa.

Käsittelyssä olevan lakiehdotuksen hyväksyminen merkitsee kunta-alalla henkilöstön asettamista työmarkkinapoliittisesti erityiseen ja erilaiseen asemaan muihin työntekijöihin verrattuna. Tuskin minkään yksityissektorin toimialan osalta on käytetty tämän kaltaista poikkeuslainsäädäntöä niissäkään tilanteissa, joissa jokin toimiala on talous- tai kauppapoliittisista tai muista syistä joutunut vakaviin tuotannollisiin tai taloudellisiin ongelmiin. Julkissektorin käsitteleminen tässä tilanteessa eri tavoin ei ole perusteltua.

Viime vuosina on kunnallisten toimintojen kehittämistä toteutettu siten, että kuntien toimintojen julkishallinnollisille tai oikeudellisille piirteille on jäämässä yhä vähemmän painoarvoa. Kuntien toimintoja ja toimintaperiaatteita uudistetaan yhdenmukaistamalla niitä yksityissektorin tuotantotavan kanssa. Tällaisia esimerkkejä ovat mm. liikelaitostaminen, yhtiöittäminen, kilpailuttaminen, tulosjohtaminen, palvelumaksujen käyttöönotto jne. Lainsäätäjä ei toimi johdonmukaisesti, jos kuitenkin julkissektoria käsitellään henkilöstön osalta erityisalueena ja julkissektorin työnantajat asetetaan työmarkkinapoliittisesti vahvempaan asemaan kuin yksityissektorin työnantajat vastaavissa tilanteissa.

Lisäksi on ilmeistä, että niissä kunnissa ja kuntainliitoissa, joiden taloudelliset ongelmat aiheutuvat luonteeltaan pysyvämmistä ja perustavaa laatua olevista kuntien toimintojen ja talouden rakenteisiin liittyvistä vääristymistä, ei talouden tasapainottamista saada aikaan lakiehdotuksen tarjoamalla keinolla. Kuntien talouden alijäämän hoitaminen yksinomaan henkilöstömenoja karsimalla edellyttäisi, että henkilöstöä tulisi koko kuntasektorilla vähentää noin 23 prosenttia eli lähes 105 000 henkilöä. Tiedämme, että näin mittava henkilöstön karsiminen rapauttaisi pahoin julkiset palvelut sekä lisäisi muutoinkin yhä pahenevaa työttömyyttä.

Kuntatalous on kriisissä, sen toki tiedämme. Keskeisenä syynä kuntatalouden kriisiin ovat olleet myös maan hallituksen omat toimenpiteet, joilla se on pakottanut kunnat ryhtymään henki-

löstön asemaa ja kunnan peruspalveluita vaarantaviin leikkaustoimenpiteisiin. Yksi esimerkki tällaisesta valtion yksipuolisesta toimenpiteestä on kuntien maksuvelvollisuuden lisääminen kansaneläkelain mukaisten lisäosamenojen rahoittamisessa. Esityshän liittyy valtion ensi vuoden talousarvioon.

On selvää, että kunnissa joudutaan pohtimaan erilaisia keinoja, joilla menoja hillitään ja supistetaan. Näitä keinoja pohdittaessa kunnalliset työntekijä- ja virkamiesjärjestöt ovat olleet aktiivisia. Kuntien henkilöstöjärjestöt ovat myös aktiivisesti pyrkineet saavuttamaan kuntatyönantajan kanssa sopimusratkaisun, jolla kuntien henkilöstömenoja voitaisiin hallitusti supistaa siten, että irtisanomisilta ja kohtuuttomilta tulon menetyksiltä olisi vältytty. Alkuviikosta tällainen sopimus kunnallisten viranhaltijoiden kohdalla syntyikin.

Valtiovallan, maan hallituksen, olisikin tullut omilla toimenpiteillään edistää näiden neuvottelujen onnistumista. Käsittelyssä oleva lakiesitys on kuitenkin toiminut pikemminkin päinvastoin. Se on merkinnyt uhkavaatimusta, joka on osaltaan vaikeuttanut neuvotteluilmapiiriä. Tunnustuksen arvoista onkin se, että hallituksen neuvotteluja vaikeuttavista toimenpiteistä huolimatta työmarkkinajärjestöt ovat päässeet sopuun. Saavutettu neuvottelutulos merkitseekin sitä, että kunnallisten viranhaltijoiden lomauttamisen perusteista ja lomautusmenettelyistä sovitaan virkaehtosopimuksin. Tämä laki ei siis tule onneksi koskaan sovellettavaksi heidän kohdallaan, näin uskon. Valitettavasti lomautusperusteista ei kuitenkaan ole mainintaa kuntien työsuhteisia työntekijöitä koskevassa työehtosopimuksessa. Sen sijaan heihin sovellettaisiin normaalioloissa työsopimuslakia.

Hallituksen lakiehdotus ja valiokunnan enemmistön kanta merkitsee kuitenkin sitä, että kunnallisten työntekijöiden kohdalla säädetään nyt erityislaki, jolla mahdollistetaan kunnallisten työntekijöiden lomauttaminen huomattavasti väljemmillä perusteilla kuin voimassa olevassa työsopimuslaissa. Tämä merkitsee erittäin vakavaa periaatteellista puuttumista työntekijöiden yhdenvertaisuuteen. Kysymys onkin keinosta toteuttaa kunnallisten työntekijöiden kollektiivinen palkanalennus ja työsuhteen ehtojen heikennys voimassa oleva työlainsäädäntö ja sopimusjärjestelmä kiertäen.

Katsoimme valiokuntakäsittelyssä, että lakiehdotuksesta olisi tullut poistaa viittaukset kunnallisiin työntekijöihin. Kuten todettua, kunnan työsopimussuhteisten henkilöiden lomautushan on jo nyt mahdollista toteuttaa voimassa olevan työsopimuslain mukaan.

Sinänsä ei ole perusteita sille, että kunnallisia viranhaltijoita kohdellaan lomautusten osalta eri tavoin kuin kunnallisia työntekijöitä. Sen vuoksi nyt käsittelyssä oleva laki olisikin tullut säätää sellaisena, että se olennaisilta osiltaan on yhtenevä voimassa olevan työsopimuslain kanssa. Erityisesti tämä koskee lomautuksen edellytyksiä ja lomautusmenettelyä. Lisäksi olisi tullut säätää siitä, että lomautuksista voidaan sopia virkaehtosopimuksin, kuten sitten onkin tehty. Aika näyttää, tuleeko suuri valiokunta tältä osin tekemään 7 §:ään muutoksia.

Herra puhemies! Lyhyesti sanoen tilanne on kääntynyt päälaelleen. Laki, jolla tuli mahdollistaa viranhaltijoiden lomautus, on muuttunut viranhaltijoiden osalta tarpeettomaksi saavutetun sopimuksen vuoksi. Työntekijät, joiden kohdalla lomautus oli aiemminkin mahdollinen, joutuvat nyt räikeästi eriarvoiseen asemaan sekä muiden työntekijöiden että kuntien viranhaltijoiden kanssa. Tässä tilanteessa olisikin järkevintä, että hallitus välittömästi peruuttaisi tämän lakiehdotuksen. Sen säätäminen olisi tässä tilanteessa suuri virhe. Kaikki tavoitteet, jotka liittyvät kuntien henkilöstömenojen hallittuun sopeuttamiseen, voidaan toteuttaa nykyisen lainsäädännön ja tehtyjen sopimusten mukaisesti. Jos kuitenkin hallitus ja eduskunnan porvarillinen enemmistö haluavat viedä tämän lain läpi, olisi mielestämme ollut oikein ja juridisesti täysin perusteltua, että tällainen kollektiivista sopimussuojaa murtava ja työntekijäryhmiä eriarvoistava laki olisi tullut säätää perustuslain säätämisjärjestyksessä.

Arvoisa puhemies! Jos hallitus ei ymmärrä tätä lakiehdotusta peruuttaa, on eduskunnalla mielestäni velvollisuus olla asiassa aktiivinen ja toimia järkevästi ja oikeudenmukaisesti. Toisin sanoen lakiehdotus tulee hylätä. Kuntatalouden vakavien ongelmien edellyttämät säästöt ovat toteutettavissa henkilöstöjärjestöjen ja kuntatyönantajan yhteistyöllä ja siten, että henkilöstön irtisanomiset ja tarpeettomat lomautukset vältetään. Juuri näin on sovittu äskettäin allekirjoitetussa tuposopimuksessa, jonka osapuolena on myös maan hallitus.

Lakiesitysten kolmannessa käsittelyssä tulemme esittämään sekä tämän lain että valtion työntekijöitä ja viranhaltijoita koskevan lomautuslain hylkäämistä.

Ed. Nikula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä asiat voidaan nähdä todella eri tavalla. Kun olemme ed. Urpilaisen kanssa istuneet samassa valiokunnassa varsin pitkään, niin olen aina ymmärtänyt, että olemme olleet yksimielisiä siitä, että on tärkeää, että vastuuta siirretään keskushallinnon tasolta kuntatasolle. Valtionosuusuudistus on ollut tähän tähtäävä perusteiltaan ja toimintamalliltaan, ja siihen minusta taas on kuulunut ilman muuta selvänä, että myös toiminta-arsenaalin pitää olla tämän vastuunkannon mukaisella tasolla. Nyt kun tällaista arsenaalia, jota mm. Oulun sosialidemokraatit ovat jyrkästi vaatineet, ollaan luomassa, niin ed. Urpilainen kuvailee tätä arsenaalia hyvin synkin värein. Hän käytti ilmaisua, että tilanne on kääntynyt päälaelleen tupon solmimisen myötä. Joo. Se on todella kääntynyt päälaelleen sillä tavalla, että ed. Urpilaisen allekirjoittama vastalause on tullut tarpeettomaksi.

Ed. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! En oikein ymmärrä ed. Urpilaisen perusteluja, kun hän sanoo, että lakiehdotus on hylättävä. Tämä ei ole suinkaan pakkolaki, vaan antaa kunnille mahdollisuuden toteuttaa lomautuksia eikä poissulje myöskään yhteistyötä, jota hän kuulutti, vaan kunnat voivat sopia henkilöstönsä kanssa tästäkin menettelystä. Kunnilla on hyvin vaikea taloudellinen tilanne, kaikki muut keinot alkavat jo olla käytetyt. Siksi on hyvä, että kunnat saavat tämän mahdollisuuden, että ne voivat vaikeassa taloudellisessa tilanteessa käyttää myös tätä mahdollisuutta, mutta tämä laki ei suinkaan pakota siihen.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Urpilainen perusteli erinomaisen hyvin sen asian, että hallituksen tulisi mahdollisimman pian peruuttaa nämä molemmat lakiesitykset. Peruuttaminen osoittaisi kerrankin hallitukselta vastaantuloa toisinajattelijoihin päin. Tällä kuntia koskevalla lailla hallitus haluaa siirtää omaa huonoa neuvottelukulttuuriaan kuntiin. Kuntatyönantajalle kunnissa tulee tämä pakkolaki, ja käydään neuvotteluja viranhaltijaryhmien kanssa lomasta, mutta takataskussa on laki, joka mahdollistaa työnantajan pakolla suorittaman lomautuksen, mikäli ei muuten asioista päästä sopimukseen.

Nyt jos tämä laki vedettäisiin pois, kunnilla olisi kaikki rauha neuvotella sekä lomautuksista että myös muista korvaavista asioista henkilöstökuluja säästävillä tavoilla mm. lomarahojen osalta, niin kuin monissa kunnissa on tapahtunut.

Ed. Urpilainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laakkoselle sanoisin, etten suinkaan ole väittänytkään, että tämä on pakkolaki. Korostin puheenvuorossani nimenomaan sitä, että tämä asia on hoidettavissa, niin kuin se nyt hoituikin, työmarkkinajärjestöjen välisin neuvotteluin ja sopimuksin. Minusta hallituksen ei pidä lähteä puuttumaan näihin asioihin, jotka voidaan hoitaa myös järkevästi työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen välillä. Tältä osin minä näen, että hallitus puuttuu arveluttavalla tavalla siihen toimialueeseen, joka meillä on toiminut hyvin nykyjärjestelmän puitteissa ja sen järjestelmän puitteissa, jota olemme tähän asti kunnioittaneet.

Ed. Pulliaiselle sanoisin, etten myöskään vastusta sitä perusajatusta valtionosuusuudistuksessa, että annetaan lisää valtaa kuntakentälle ja paikalliselle tasolle. Nythän nimenomaan maan hallitus on tältä osin, kun palasi kolmikantaratkaisuun, selkeästi ilmoittanut myös näkevänsä, että järkevä tapa toimia on se, että paikallisesti sovitaan, mitä menettelytapoja tullaan noudattamaan. Eivät työntekijäjärjestöt suinkaan sulje pois sitä mahdollisuutta, että tietyissä tilanteissa voidaan jopa lähteä lomautuksiin, elleivät muut toimenpiteet auta.

Mutta, herra puhemies, on huomattavaa, että sopimukset, jotka nyt tupossa solmittiin, ovat voimassa vuoden, ja tämä laki on voimassa kaksi vuotta. Tältä osin jos katsotaan eteenpäin, olen vakuuttunut siitä, että jos tämä laki tulee hyväksyttyä ja voimaan, se tulee myrkyttämään ilmapiiriä, jossa vuoden kuluttua tullaan käymään työmarkkinajärjestöjen välisiä neuvotteluja. Minusta se ei ole järkevää. Ei ole mitään perusteita siihen, että jo ennakolta lähdetään tuota ilmapiiriä vaikeuttamaan.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Urpilaisen puheenvuorossa tuli mm. esille, että hänen perustelunsa lähtevät erityisesti siitä, että virkasuhteisia täytyy erityisesti suojella näiltä taloudellisilta seuraamuksilta. Hallintovaliokunnassa tuli esille käsittelyn eri vaiheissa erityisesti se, että kun kuntiin ja myöskin valtiolle on perustettu virkasuhteita ja työ-

suhteita, niitä on perustettu aika lailla sattumanvaraisesti elikkä ei ole noudatettu sitä alun perin tarkoitettua jakoa, että perustetaan vain silloin virkasuhde, kun siihen liittyy julkisen hallintovallan käyttöä. Se siis nyt tiedetään, ja hallintovaliokunnassa kaikki tunnustavat käsittääkseni ainakin valiokunnan kokouksissa, että tämä on tilanne. Kun tämä tunnustetaan ja samalla tiedetään, että ollaan valmistelemassa siirtymistä yhteen palvelussuhteeseen julkisessa hallinnossa, niin yhtä lailla pitäisi näiden lakien käsittelyn yhteydessä myöskin tunnustaa tämä näkökulma ja todeta, että kun ollaan pakotettuja etsimään keinoja julkisessa hallinnossa henkilöstömenoissakin säästämiseen, niin täysin selvää on, että virkasuhteisia ja työsuhteisia pitäisi pyrkiä käsittelemään samalla tavalla.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä haluan puuttua täällä kahteen näkökohtaan, jotka on esitetty ed. Vähänäkin ym. taholta.

Ensinnäkin olisiko tämä asia pitänyt sopia työsopimusneuvotteluissa? Silloin se ilmeisesti olisi sovittu hyvin yleisesti, hyvin kasvottomasti ja käytetty ns. juustohöylämenetelmää, jota täällä kaikki ovat vieroksuneet. Silloinhan ei olisi voitu poimia sieltä niitä henkilöitä, joiden tehtävät tuntuvat tarpeettomimmilta, ja lomauttaa heitä. En kannata juustohöylämenetelmää enkä siitä syystä kannata myöskään tuota näkökantaa tässä asiassa.

Toinen asia on melko lapsellinen ja liittyy ed. O. Ojalan ym. esittämään kantaan, että olisi pitänyt säilyttää tilanne vapaaehtoisuuden pohjalla. Tässähän on saman tyyppinen tilanne kuin kaikissa niissä asioissa, joissa luotetaan vapaaehtoisuuteen, nimittäin sellainen että vastuuttomat ihmiset eivät vapaaehtoisuutta noudata. Semmoisissa kunnissa, missä olisi vastuuttomia työntekijöitä, jotka eivät piittaa kunnan taloudellisesta asemasta, eivät he sitä olisi noudattaneet, mutta niissä kunnissa, joissa vastuuntuntoista väkeä olisi työssä, vapaaehtoisuuden pohjalta olisi saatu sopimus aikaan. Tällainen juuri on epäoikeudenmukaisuutta, jota ed. O. Ojala täällä edustaa.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi ed. Paloheimolle, kun hänellä on otsaa puhua vastuuttomasta käyttäytymisestä ja hänellä on muutenkin negatiivinen ihmiskäsitys. Hän hyvin usein leimaa täällä kuntien viranhaltijoita vastuuttomiksi. Kuitenkin olisi syytä ed. Paloheimon tutustua niihin säästöihin, missä henkilöstö hyvin laajasti kunnallissektorilla on vapaaehtoisesti ollut mukana näinä päivinä. Minä ainakin puhun tiedon pohjalta, en oletuksien enkä negatiivisen ihmiskäsityksen perusteella. Minä tiedän myös sen, että nimenomaan neuvotellen ja henkilöstöä mukaan ottaen yleensä saadaan parhaat tulokset. Pakolla, uhkailulla ja vastaavilla keinoilla yleensä tulee kaikkein huonoimmat tulokset.

Arvoisa puhemies! Sitten itse tähän lakiin. Ed. Urpilainen erinomaisesti kuvasi sen tilanteen, missä nyt ollaan. Miellä on siis työmarkkinajärjestöjen kesken sovittu virkaehtosopimus, jossa työntekijäjärjestöt ovat sitoutuneet näihin pakkolomiin. Kuitenkin hallitus itsepintaisesti pitää kiinni näistä lakiesityksistä, jotka ovat siis tarpeettomia. Kun täällä on puhuttu siitä, että pitäisi saada nyt yksityissektorin työntekijät ja kuntien ja valtion virkamiehet samaan asemaan lomautuksien suhteen, niin toistan vielä kerran täältä, että tällä lailla heitä ei saateta samanarvoiseen asemaan vaan päinvastoin luodaan uusi eriarvoinen järjestelmä.

Lain 1 §:ssä todetaan kunnan ja kuntainliiton palveluksessa olevien työntekijöiden ja viranhaltijoiden lomauttamisperuste. Tämä poikkeaa huomattavasti siitä, mikä on työsopimuslain vastaava peruste. Tämän ed. Urpilainen täällä toi esille, samoin ed. Laine aikaisemmin. Tässä suhteessa on merkittävä ja huomattava ero.

Jotta asia tulisi selväksi tai kenties vielä epäselvemmäksi, niin totean, mitä virkaehtosopimuksessa on myös sovittu. Siellä on sovittu ottaen huomioon juuri tämä hallituksen esitys näin: "Viranhaltija voidaan lomauttaa noudattaen soveltuvin osin työsopimuslain lomauttamista koskevia säännöksiä" — sekä eräiden virkaehtosopimuksen muiden pykälien määräyksiä — "siten täydennettynä, että lomautus voi koskea myös määräaikaista virkasuhdetta, joka on jatkunut keskeytymättä vähintään kuusi kuukautta." Sen lisäksi on ns. soveltamisohje, niin kuin virkaehtosopimuksissa useasti on, ja siinä todetaan: "Sekä viranhaltijan että työntekijän määräaikaisen tai toistaiseksi tapahtuvan lomautuksen perusteena voi olla mm. kunnan tai kuntainliiton kustannusten pakottava vähentämistarve. Viranhaltijoiden lomauttaminen merkitsee virantoimituksen palkatonta keskeyttämistä. Lomautus ei siis voi tulla kysymykseen, jos virantoimitus on jo muulla perusteella keskeytynyt esimerkiksi virkavapauden tai vuosiloman joh-

dosta. Opettajien lomautus voidaan toteuttaa opetustyön keskeytyksenä siten, että muut opettajat huolehtivat omien tuntiensa ohella lomautettujen opettajien tunneista. Tällöin ei sovelleta opetusalan virkaehtosopimuksen 12 §:ssä tarkoitettua 30 prosentin suuruista eikä muutakaan korvausta lisääntyneistä opetustehtävistä. Mikäli edellä tarkoitettua järjestelyä ei tarkoituksenmukaisella tavalla voida toteuttaa, on lomautuksen sijasta voitava suorittaa lomautusta vastaava säästö palkkamenoista. Lomautus ei voi alkaa tai päättyä sellaisena päivänä, joka olisi normaalisti viranhaltijan vapaapäivä."

Ja näin, kuten ed. Urpilainen totesi, tässä paitsi että kunnan viranhaltijat ovat eriarvoisessa asemassa yksityissektorin työsopimussuhteessa oleviin nähden, myös kuntien työsopimussuhteiset asetetaan nyt eriarvoiseen asemaan yksityissektorin työsopimussuhteisiin nähden. Kun olette kuulleet, mitä virkaehtosopimuksessa on pakotettu henkilöstöjärjestöt allekirjoittamaan, ja kun tämän lain 1 § pitää lomautusperusteen näin yleisenä, se merkitsee todella työntekijöiden eriarvoistamista. Silloin on täällä aivan turha puhua siitä, että nyt kuntien viranhaltijat olisivat nyt samanarvoisessa asemassa kuin yksityissektorin työntekijät. Tästä ei valitettavasti ole kyse. Tässä tehdään eriarvoisuutta, ja tämän takia jo lähetekeskustelussa sanoin, että tämä lakiesitys pitää hylätä.

Totean edelleen, että niiden, jotka täällä niin kovin vetoavasti aina puhuvat tasa-arvosta, olisi hyvä muistaa — myös ed. Korvan — että kuntien viranhaltijoilla säilyy yksi keskeinen merkittävä ero verrattuna yksityissektorin työsuhteisiin ja myös kuntien työsopimussuhteisiin. Heillä on virantoimitusvelvollisuus 24 tuntia vuorokaudessa. Kuten täällä aikaisemmin jo totesin, tämä ei koske ainoastaan niitä korkeita virkamiehiä, jotka kantavat hallinnollista vastuuta. Tämä koskee sairaanhoitajia, tämä koskee virkasuhteessa olevia osastoavustajia, vahtimestareita ja vastaavia, joiden on ollut pakko tehdä hyvin usein kaksi työvuoroa peräkkäin sen takia, että on selvitty potilashoidon tehtävistä. Silloin, kun on pulaa työvoimasta, silloin kun tulee yhtäkkisiä sairastapauksia tai vastaavia, työnantaja voi heidät yksipuolisesti määrätä suorittamaan ylityötä. Siinä ei voida neuvotella samalla tavalla kuin työsopimussuhteiset voivat neuvotella työnantajan kanssa ylityön tekemisestä ja kieltäytyä tekemästä sitä. Viranhaltija ei voi kieltäytyä tekemästä, jos työnantaja määrää. Eli kun puhutaan tasapuolisuudesta, olisi hyvä muistaa tasapuolisuus ihan loppuun saakka eikä ottaa vain pieniä osia tasapuolisuudesta esille.

Vielä ed. Pulliaiselle toteaisin — hän sanoi kauniisti, kun minä totesin, että tämä lakiesitys ei ole tarpeellinen, että haitanneeko tuo mitään, vaikka tämmöinen säädetäänkin — kyllä mielestäni tämä haittaa. Perusteluna on juuri eriarvoisuus, johon nyt joutuvat kuntien viranhaltijat ja työntekijät yksityissektoriin verrattuna. Se on se, minkä takia tätä ei pitäisi säätää. Ja aivan kuten ed. Urpilainen totesi, kysymyksessä on poikkeuslaki, erityislaki, jota tullaan nyt soveltamaan kuntien ja valtion virkamiehiin ja työntekijöihin. Tämä ei varmastikaan jätä kovin hyvää makua kenellekään suuhun ensi vuoden neuvotteluja ajatellen.

Minä uskon, että kuten yksityissektorillakin on pystytty lomautuksista ja muista sopimaan työsopimuslain perusteella, niin aivan vastaavasti nyt voitaisiin näistä asioista antaa työmarkkinajärjestöjen huolehtia virkaehtosopimuksen perusteella, siis sen sopimuksen perusteella, jonka nämä työmarkkinajärjestöt ovat keskenään allekirjoittaneet.

Kolmannessa käsittelyssä tulen esittämään asian hylkäämistä. Mutta, arvoisa puhemies, se vähin vaatimus, mikä nyt pitäisi tähän lakiin tehdä, olisi edes tehdä valiokunnassa esille tulleet muutokset 1 §:ään, jolloin 1 § vastaisi enemmän sisällöltään työsopimuslain vastaavaa määräystä. Tämä, ed. Väistö, olisi asia, josta toivoisin teidän valiokunnan puheenjohtajana kantavan huolta, jos tasapuolisuutta kannatatte.

Vielä muistuttaisin, arvoisa puhemies, siitä, että kun tiistaina tiedustelin hallintovaliokunnan puheenjohtajalta, kun asia silloin oli listalla, eikö nyt olisi syytä hallituksen vetää esitys pois, koska tämä oli käynyt tarpeettomaksi, niin valiokunnan puheenjohtaja oitis totesi, että ei ole. Hän ei nähnyt myöskään mitään estettä, että asia olisi viety vaikka ykkös- ja kakkoskäsittelyssä loppuun silloin tiistaina. Ainakin tämä oli se vastaus, minkä minä valiokunnan puheenjohtajalta heti istunnon alettua sain. Onneksi kuitenkin asia vedettiin silloin pois listalta ja asia menee nyt suureen valiokuntaan, mutta toivon, että se tekee tähän myös muita muutoksia kuin pelkästään stilistisiä korjauksia.

Edustajat Ranta ja Viljamaa merkitään läsnä oleviksi.

Ed. S a a p u n k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka en olekaan valiokuntakäsittelyssä ollut mukana, haluan kuntaihmisenä muutamia näkökulmia tähän tuoda esille.

Ensinnäkin kunnissahan on nyt tehty budjetit sillä tavalla, että 4 prosentilla on henkilöstömenoja supistettu, ja se on aivan pakko ollut tehdä. Eivät kunnatkaan selviä tämmöisenä taloudellisena aikana, ellei budjetteja viedä alaspäin. Jos jotain tehdään, niin eihän siinä ole kuin kaksi vaihtoehtoa: joko lomauttamisjärjestelmä tai irtisanomisjärjestelmä. Ainakin meidän kunnassamme, jossa olen ollut vahvasti mukana, me olemme päätyneet siihen, että lomautusjärjestelmien kautta pitäisi mennä, jolloin ei pakkoirtisanomisiin tarvitsisi mennä. Tämä laki antaisi meille mahdollisuuden toteuttaa homma ihmisystävällisesti. Jos laki hylätään, joudumme menemään ehdottomasti irtisanomislinjalle, joka on työntekijöiden kannalta varmasti paljon huonompi ratkaisu.

Kun täällä puhuttiin myös siitä, että vapaaehtoispohjalla lähdetään liikenteeseen, niin kyllä yksilöt ovat tänä päivänä niin paljon tiukalla, viranhaltijatkin, että vapaaehtoisjärjestelmää ei voida toteuttaa, vaan järjestelmän pitäisi mennä lävitse koko virkahallinnon.

Puhutaan vielä, että kuntatyöntekijöitä, viranhaltijoita, ja yksityistä sektoria ei voida verrata, niin ei varmaan voidakaan verrata, sillä kun yksityisellä sektorilla tulee konkursseja, siellä ei kysytä, lähdetkö lomalle vai minne menet, vaan he joutuvat kerta kaikkiaan työttömyyskortistoon. Eikö ole sittenkin parempi, että kuntasektorilla ei ruveta irtisanomisiin, vaan luonnollisen poistuman kautta väkeä vähennetään ja työsuhteet jatkuvat, vaikka lomautuksiin mentäisiin? Tämä on varmasti parempi ratkaisu. Meillä ovat ainakin työntekijät ja viranhaltijat tuoneet tämän esille kunnassa.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin tuonut ed. Saapungille esille sen, että vaikka tämä laki hylätään, niin virkaehtosopimus on voimassa ja virkaehtosopimuksen mukaanhan lomautukset ovat mahdollisia, joten tämä nyt tästä. On ihan turha kiistellä siitä, että tämän lain hylkääminen estäisi teitä omassa kunnassanne lomauttamasta kuntien viranhaltijoita ja työntekijöitä.

Mitä tulee säästöihin, tiedän itse sen, istun Helsingin kaupunginvaltuustossa. Me olemme säästäneet tänä vuonna, me säästämme ensi vuonna. Siellä on tapahtunut monenlaista henkilöstöpoistoa. On vapaaehtoisia lähtemisiä tapahtunut, on tapahtunut myös, että määräaikaisia työsopimuksia on jätetty uusimatta, ei palkata sijaisia. Koko maassa sosiaali- ja terveydenhuollossa on tänä vuonna säästetty arviolta 20 000 hengen työvoimapanos, siis vuosityöpanos. Näin on sosiaali- ja terveyshallituksen laskelmien mukaan, eli on aivan turha puhua, etteikö olisi tehty kaiken aikaa ilman tätä lakiakin.

Todellakin, jos halutaan lomauttaa, sitä pidän itse todella tyhmänä, koska eiväthän sieltä monesti työt vähene, ei voida kaikkia kuitenkaan tasapuolisesti lomauttaa, koska esimerkiksi liikennelaitokselta tai rakennusvirastosta eivät voi tulla miehet sairaalaan tekemään työtä. Joka tapauksessa joudutaan tilanteeseen, että lomautukset tulevat olemaan eriarvoisia. Järkevämpää on säästää henkilöstön kanssa yhteistyössä muutoin kuin lomauttamalla yksiselitteisesti.

Ed. Suhonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvin mielenkiintoista kuunnella, kun edustajat, etenkin keskustan edustajat, käsittelevät tätä lakia sanomalla, että tämä ei ole pakkolaki. Mutta joka toinen puheenvuoro on joka tapauksessa sen suuntainen, että on pakko saada tämä laki voimaan, että voidaan panna ei vapaaehtoisjärjestelmin vaan pakon kautta henkilökunta lomalle. Eihän se ole hyvää henkilöstöpolitiikkaa, että näinpäin haetaan vaihtoehtoja, joihin, kuten ed. O. Ojala edellä totesi, henkilöstöllä on ollut valmiutta ja on edelleen valmiutta hakea sopien järjestelyjä. Silloin tämmöisen lain merkitys tavallaan nollautuu nimenomaan säästöjen hakemisena, kun yritetään lähteä toteuttamaan tietynlaista ruoskaparlamentarismia sinne, missä ihmisiä käsitellään. Ei se ole hyvää henkilöstöpolitiikkaa.

Hyvää henkilöstöpolitiikkaa on se, että haetaan neuvottelemalla ja sopimalla vaihtoehtoja ja katsomalla ne oikeat ratkaisut, joihin suurimmassa osassa Suomen kuntia ja kaupunkeja on jo päästy ennen tämän lain voimaantuloa, enkä usko, että se halu henkilöstöltä mihinkään on kadonnut. Niin kuin ed. Ojala totesi, työ- ja virkaehtosopimus on saatu voimaan. Siinä tämä mahdollisuus kunnillekin tulee käytettäväksi. Sitä taustaa vasten tämä lainsäädäntö on aivan turhaa.

Ed. Laakkonen: Arvoisa herra puhemies! Kunnallistalouden rahoitusalijäämän arvioidaan olevan vuonna 1993 jo yli 10 miljardia markkaa. Keskimääräinen kuntien veroäyrin korotustarve on ollut 2 penniä, mihin ei tietysti ole voitu ihan mennä. Hyvin monet kunnat ovat joutuneet kuitenkin korottamaan veroäyriään, käyttämään hyväkseen verontasausrahaston rahat ja silti ottamaan lisää lainaa. Kunnille asetettu velvoite karsia kulutusmenojaan 4 prosenttia on saanut aikaan jo sopimisia lomarahojen poistoista.

Kuntien vaikea taloudellinen tilanne on johtanut pakottavaan tarpeeseen etsiä säästöjä lisää myös henkilöstökustannusten vähentämisen kautta. Julkisen sektorin henkilöstömäärä onkin etenkin 1980-luvulla paisunut ylisuureksi. Kuntien viranhaltijat ja työntekijät ovat olleet erilaisessa asemassa lomautuksen suhteen. Kunnallisia viranhaltijoita ei ole voitu lomauttaa. Ainoastaan on voitu vedota viranhaltijoihin, jotta he osallistuisivat yhteiseen säästökampanjaan kuten työsuhteessa olevat työtoverinsa.

Erityisen ongelmalliseksi on puuttuvan elementin kokenut Vantaan kaupunki, jossa on jo tänä vuonna lomautettu yli 2 000 henkilöä kahden kolmen viikon mittaisissa jaksoissa. Vantaan kaupungin virkasäännön lomautussäännöksestä onkin valitus meneillään KHO:ssa.

Kunnan viranhaltijoiden lomautuksista olisi voitu sopia jo aiemmin myös virkaehtosopimuksella. Kuitenkaan ennen tätä lakia viranhaltijajärjestöt eivät ole olleet halukkaita tällaisen virkaehtosopimuksen tekemiseen. Käsittelyssä olevat lakiehdotukset ovat näin ollen tarpeen antaessaan mahdollisuuden säästön hankkimiseen henkilöstömenoissa.

Lakiehdotus kunnan tai kuntainliiton viranhaltijoiden ja työntekijöiden työnteon palkattomasta keskeyttämisestä antaa mahdollisuuden lomauttaa kunnan tai kuntainliiton henkilöstö enintään kolmeksi viikoksi kalenterivuoden aikana taloudelliseen asemaan liittyvän syyn takia. Taloudellisen perusteen olemassaolon voi taata hallintovaliokunnan mietinnön mukaan esimerkiksi tulokertymän kehitys verrattuna menoihin, velkaantuneisuusaste, velanoton tarve, käyttötalouden alijäämä, veroäyrin hinta tai maksuvalmius.

Kunnallinen työmarkkinalaitos vetosi valiokuntaan, että palkattoman loman enimmäismääräksi asetettaisiin neljä viikkoa kalenterivuodessa. Perusteluksi he esittivät mm. sen, että kaikkea kunnan tai kuntainliiton henkilöstöä ei voida panna lomalle, koska palvelutuotanto kärsisi. Lisäksi perusteltiin asiaa myös sillä, että säästötarve on monissa kunnissa suurempi kuin 4 prosenttia.

Perustuslakivaliokunta selvittää lausunnossaan mm. virkamiespalkan oikeudellista luonnetta seuraavasti: Viranhaltijan palvelussuhde kuntaan ei pohjaudu yksilölliseen sopimussuhteeseen, vaan suhde syntyy kunnan viranomaisen yksipuolisella päätöksellä. Viranhaltijan palkka on katsottava työsuhteessa maksettavan palkan tavoin vastikkeeksi siitä työstä, jota hän tekee virkasuhteessaan. Kun viranhaltijan työnteko keskeytyy, jos hänen virantoimituksensa keskeytetään lakiehdotuksen tarkoittamalla tavalla enintään kolmeksi viikoksi kalenterivuoden aikana, poistuu vastaavaksi ajaksi peruste palkan maksuun. Siksi ei perustuslakivaliokunnan mielestä ole olemassa valtiosääntöoikeudellisia seikkoja, jotka estäisivät säätämästä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä ao. lakia.

Kuntien mahdollisuus lomauttaa henkilöstönsä on hyvin tarpeen. Myös Sairaalaliiton mielestä lait ovat hyvin perustellut. Sairaanhoitopiirin kuntainliittojen palveluksessa on yli 60 000 viranhaltijaa. Käyttömenot vuonna 1993 tulevat olemaan 17 miljardia, joista henkilöstömenoja noin 70 prosenttia. Henkilöstö on etupäässä virkasuhteista vain pienen osan ollessa työsuhteista. Säästöjen saaminen käyttömenoissa edellyttää käsiteltävien lakien hyväksymistä.

Sairaalaliitto, Kunnallinen työmarkkinalaitos, Vantaan kaupunki ym. tahot korostivat myös sitä, että lomautuspäätöksen tekisi muu kuin valtuusto tai liittovaltuusto. Kuntainliittojen liittovaltuustot kokoontuvat yleensä kaksi kertaa vuodessa, ja jokainen kokous maksaa useita kymmeniätuhansia markkoja. Siksi on täysin perusteltua valiokunnan ehdottama muutos, jonka mukaan päätöksen tekee kunnanvaltuusto tai kunnanvaltuuston määräämä kunnanhallitus tai liittovaltuusto tai liittovaltuuston määräämä liittohallitus.

Lakiesitystä on arvosteltu myös sillä, että saatava säästö olisi odotettua pienempi. Hallituksen esityksessä mainitaan kuntasektorin todelliseksi säästöksi 2,5 miljardia markkaa. Muun muassa Kaupunkiliiton mielestä lisääntyvät sosiaalimenot aiheuttavat sen, että todellinen säästö on pienempi. Valtiovarainministeriön laskelmassa kuntasektorin nettosäästöksi on esitetty 2,3 miljardia markkaa. Tulon menetyksiksi on laskettu mm. kunnallisveron, vakuutetun eläkevakuutusmaksun ja kuntatyönantajan eläkeva-

kuutusmaksun menetys. Lisäksi tulee siis mm. toimeentulotukimenojen lisäys. Kuntien säästö kuitenkin on merkittävä.

Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä oleva laki ei ole pakkolaki, vaikka siksi sitä jotkut sanovat. Hallintovaliokunta mainitseekin mietinnössään, että säädettävä laki ei pakota kuntia käyttämään palkattomia lomia, vaan antaa siihen mahdollisuuden. Laki on täysin kuntien valtionosuusuudistuksen hengen mukainen jättäessään päätösvallan asiassa kunnan korkeimmille päätöksentekoelimille. Uskon myös, että kuntien henkilöstö valitsee mieluummin palkattoman loman kuin irtisanomisen.

Ed. Metsämäki: Arvoisa puhemies, värderade talman! Käsiteltävänä olevat hallituksen esitykset valtion virkamiesten ja kunnan ja kuntainliittojen viranhaltijoiden ja työntekijöiden palkattomasta lomasta ja työnteon keskeyttämisestä määräajaksi ovat ilmiselvästi pakote- ja painostuslakeja, joiden yksinomaisena tarkoituksena on painostaa työntekijäjärjestöjä hyväksymään hallituksen kaavailemat julkisen talouden 4 prosentin säästötavoitteet.

Kuntia ja kuntainliittoja koskevassa hallituksen esityksessä käytetään termejä kuten "työnteon palkaton keskeyttäminen" ja "palkaton loma". Tämä on mielestäni epäasiallista, koska kysymyksessä on yksiselitteisesti työntekijöiden lomauttaminen. Tätä korostaa erityisesti se seikka, että lomautuksiin voidaan mennä ilman, että siihen tarvitsee liittyä työn oleellinen väheneminen tai muu ns. tuotannollinen syy, pelkkä kunnan taloudellisen tilanteen heikkeneminen riittää.

Kuntien ja kuntainliittojen kohdalla esitys on ensisijaisesti palkkojen alentamislaki, koska se mahdollistaa kunnan yksipuolisella päätöksellä virka- ja työehtosopimuksella sovitun palkan määrän vähentämisen.

Valtion virkamiesten kohdalla tilanne on aivan toinen. Valtiolla lomautuksen keskeisin syy on työn väheneminen taloudellisten, tuotannollisten tai näihin verrattavien syiden johdosta, jos asianomainen viranomainen ei voi kohtuudella järjestää virkamiehelle muuta sopivaa työtä tai koulutusta.

Valtion virkamiehiä koskevan lain heikkous on mielestäni se, ettei siinä määritellä palkattoman lomautuksen kestoaikaa, vaan todetaan, että se voidaan tehdä määräajaksi tai toistaiseksi. Tämä saattaa johtaa siihen, että toistaiseksi voimassa oleva ns. roikkulomautukset yleistyvät ja niistä aiheutuvat ongelmat lisääntyvät, kuten tulkintaerimielisyydet työntekijän oikeudesta irtisanomisajan palkkaan siinä tapauksessa, että työntekijä irtisanoutuu itse lomautuksen aikana.

Mikäli eduskunta hyväksyy hallituksen esityksen kunta-alan kohdalta, se merkitsee kuntaalan henkilöstön asettamista työmarkkinapoliittisesti erityiseen ja erilaiseen asemaan muihin työntekijöihin verrattuna. Tietääkseni ei mihinkään yksityiseen alaan ole käytetty vastaavanlaista poikkeuslainsäädäntöä niissäkään tilanteissa, joissa ala on joutunut markkinahäiriöiden tai muiden vastaavien tuotannollisten ja taloudellisten ongelmien kanssa painiskelemaan. Nyt käsiteltävänä oleva lainsäädäntö ei täytä näiltäkään osin kansalaisten tasavertaisen kohtelun kriteerejä.

Täällä on moneen kertaan erityisesti keskustapuolueen edustajien taholta tuotu esille, että tämä laki on välttämätön. Hallintovaliokunnan mietinnössä kuitenkin todetaan, että parempi vaihtoehto olisi ollut työ- ja virkaehtosopimusneuvotteluissa sitovasti sopia vastaavista säästötoimenpiteistä ilman, että ehdotettua varsin poikkeuksellisena pidettävää lakia olisi tarpeen säätää. Nämähän ovat virka- ja työehtosopimuksissa sovittuja asioita, joten tämä laki on tarpeeton.

Valiokunnan mietinnössä todetaan myös, että palkattomat lomat tulee järjestää henkilöstön kannalta mahdollisimman tasapuolisesti ottaen kuitenkin huomioon, että saattaa olla työn luonteesta johtuva perusteltu syy rajoittaa niiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden piiriä, joita lomautukset koskevat. Tämä on sinänsä erittäin hyvä huomio, mutta kunnissa tulee varmasti erittäin vaikeita rajankäyntejä siinä, millä tavalla eri henkilöstöryhmiä kohdellaan, ja myöskin vaikeuksia siinä, että jonkin näköinen tasapuolisuus aikaan saadaan.

Valiokunta katsoo myös, että kun palkattomia lomia käytetään, on se pyrittävä toteuttamaan yhteistyössä henkilöstön kanssa. Tämä on mielestäni tarpeellinen toteamus, koska kuntaalaa koskevassa laissa ei ole esitetty neuvottelumenettelyä koskevia säännöksiä. Laki toteaa yksioikoisesti ainoastaan, että päätökset tehdään kunnanvaltuuston tai kuntainliiton liittovaltuuston toimesta. Minkäänlaisesta neuvottelumenettelystä ei ole minkäännäköistä määräystä tai edes viittausta laissa eikä perusteluissa.

Pakkotoimilla uhkaaminen, jota hallitus näyttää käyttävän vähän joka tilanteessa, sopii huonosti suomalaiseen hallintokäytäntöön. Nor-

maalissa suomalaisessa se herättää epäilyä ja myös tervettä vastustusta eikä missään tapauksessa ole omiaan edesauttamaan asioiden etenemistä tai sopimuksiin pääsemistä. Ay-liikkeelle onkin annettava tunnustus, että se kaikesta huolimatta on vienyt työehtosopimusneuvottelut lopputulokseen, jossa tämänkin lain pakkoasiat on otettu asianmukaisella tavalla huomioon, joten tämä laki, niin kuin moni aikaisempi puhuja täällä on todennut, on tarpeeton säätää.

Hallituksen esittämät perustelut eivät myöskään kestä kriittistä tarkastelua. Valtion ja kunta-alan henkilöstön pakkolomat eivät paranna yksityisen sektorin ja vientiteollisuuden asemaa, niin kuin on pyritty väittämään. Yhtä vähän niillä on myönteistä vaikutusta kuntien talouteen. Ylityöt lisääntyvät, ostopalvelut tulevat lisääntymään lomautusten myötä, työttömyysturva ja toimeentulotuki kasvavat ja verotulot vähenevät. Näin jäisivät valtion ja kunnallistalouden säästöt aika minimaalisiksi. Tällaisia laskelmiakin löytyy kunta-alan liittojen Kaupunkiliiton ja Kunnallisliiton toimesta tehtyinä.

Hallituksen kunta-alaa koskeva esitys on mielestäni myös erittäin suuressa ristiriidassa kunnallisen itsehallinnon periaatteiden kanssa. Hallituksen esityksessä ei millään tavalla puututa tähän problematiikkaan. Katson kuitenkin, kuten perustuslakivaliokunnan vähemmistö vastalauseessaan hallintovaliokunnalle annetussa lausunnossa, että laki olisi tullut käsitellä perustuslain säätämisjärjestyksessä.

Kunta- ja valtiosektorin työntekijäyhdistykset ovat asettuneet vastustamaan näitä lakeja. Jo tähänastinen keskustelu ja siitä johdetut yksittäiset kokeilut ovat aiheuttaneet suurta haittaa asialliselle keskustelulle ja yhteiselle säästökohteiden etsinnälle ja pitkäjänteiselle palvelutuotannon rakenteiden uudistamiselle, joka ilman muuta on tärkeää.

Ymmärtääkseni kuntasektori on valmis säästötoimenpiteisiin. Säästöjen tarve ymmärretään niin kunnallispoliitikkojen kuin henkilöstöryhmienkin keskuudessa. Pakkotoimenpiteitä ei sen sijaan hyväksytä edes hallituspuolueiden omien kunnallispoliitikkojen piirissä, saatikka sitten heitä äänestäneiden työntekijöiden keskuudessa, mikäli sellaisia yleensä löytyy.

Samoihin aikoihin viime keväänä, kun käsiteltävänä olevat lait annettiin eduskunnalle, esitti ministeri Viinanen julkisen hallinnon työpaikkojen leikkaamista jopa 300 000:lla. Hallituksen esitykset kuten ministeri Viinasen lausunnotkin osoittavat, ettei hallituksen piirissä ole harmainta aavistusta siitä, mitä tämä heidän mielestään turha joukko tekee. Mutta voin sen kertoa. He vastaavat suurelta osin tarvitsemiemme peruspalveluiden tuottamisesta, ja tästä on kysymys. Peruspalveluita tarvitaan erityisesti nyt laman ja työttömyyden aikana. Mikäli kunnan peruspalvelut nyt tällaisella lainsäädännöllä lakkautetaan, aiheutetaan huomattavasti enemmän vahinkoa kuin lainsäädännöstä on hyötyä.

Ed. L a a k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Metsämäki korosti yhä sitä, että kysymyksessä on pakkolaki, jollainen se minun mielestäni ei ole. Kunnilla pitää olla hyvin vahvat perusteet, ennen kuin tämä laki otetaan käyttöön. Työ- ja virkaehtosopimuksia tehdään vuosittain, ja ne voivat muuttua, ja siksi tämmöinen laki on tarpeen, joka antaa kunnille mahdollisuuden saada säästöjä.

Ed. Metsämäki antoi ay-liikkeelle tunnustusta tuponeuvotteluista. Minä taas olen sitä mieltä, että tuponeuvotteluja ei hoidettu mallikkaasti, ei hallituksen eikä ay-liikkeen taholta. Tänä aamuna AKT:n puheenjohtaja Risto Kuismakin arvosteli sitä, että ammattiyhdistysliike oli lähdössä yleislakkoon niinkin pienten syiden takia.

Olen myös sitä mieltä, että jos jääräpäisesti aina vastustetaan tosiasioiden huomioon ottamista, se johtaa loppujen lopuksi ratkaisuihin, jotka ovat henkilöstön kannalta kielteisiä. Tässäkin tapauksessa, jos kunnille ei anneta mahdollisuutta saada säästöä henkilöstömenoihin, joudutaan lopulta irtisanomisiin, mikä on paljon huonompi vaihtoehto kunnan henkilöstön kannalta.

Ed. M e t s ä m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakkoselle toteaisin, kun hän edelleen käy keskustelua siitä, onko tämä pakkolaki vai ei, että hän on itse ollut hallintovaliokunnassa käsittelemässä lakia ja on myös hyväksynyt lausunnon, josta luin pienen osan, jossa todetaan, että parempi vaihtoehto tälle laille olisi ollut työ- ja virkaehtosopimusneuvotteluissa sitovasti sopia vastaavista säästötoimenpiteistä. Tämän on ed. Laakkonen valiokunnassa hyväksynyt, joten miksei hän myös täällä salissa toimi samalla tavalla, koska on yhtynyt lausuntoon.

Ed. L a a k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllä hallintovaliokunnan mietinnössä todella näin lukee. Mutta niin kuin puheenvuorossani sanoin, aikaisemmin ei

ammattijärjestöillä ole ollut ollenkaan kiinnostusta lähteä laatimaan tämän suuntaisia sopimuksia. Vasta sen jälkeen, kun laki on annettu, on syntynyt kiinnostus tehdä tämän suuntaisia sopimuksia.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on korjattava ed. Laakkoselle, kun hän sanoi, ettei työntekijäjärjestöillä ole ollut kiinnostusta. Tämä on ollut voimassa ilmeisesti kymmeniä vuosia työsopimuspuolella. Ei tämä mikään uusi järjestelmä ole, eikä mitään uutta ole se, että työntekijät yhdessä työnantajan kanssa hakevat säästöjä. Ongelmaksi tässä nyt muodostuu se, ed. Laakkonen, että vaikka kuinka yritetään todistaa, että tämä ei ole pakkolaki, niin joka toinen puheenvuoro kuitenkin kertoo, että tämä on pakko saada käytäntöön, tämä on pakko ottaa voimaan, jotta pystytään säästöjä hakemaan. Ei se ole mikään neuvottelujärjestelmä eikä sillä neuvotella eikä sillä tehdä yhteistyötä. Tällä haetaan hetkellisiä säästöjä, joihin varmaan tämän kautta päästäänkin. Mutta se, kuinka pitkään ne kestävät, on toinen asia.

Ed. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelimme hallintovaliokunnassa asiantuntijoita, siellä sanottiin, että tähän asti ei ole ollut halukkuutta sellaisen virkaehtosopimuksen tekemiseen, jossa olisi sovittu mm. lomautuksista. Tämä on totta.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Meillähän on olemassa virkamiesten kohdalla lainsäädäntö, jossa heidän irtisanomisensa ja lomauttamisensa on erittäin vaikeaa. Tämä on ilmeisesti tsaarinajalta peräisin olevaa lainsäädäntöä, ja on luonnollista, että jos valtakunnassa on vain joitakin virkamiehiä, joitakin korkeita virkamiehiä, niin heidän kohdallaan lomautusta pitäisi pitää hyvin teoreettisena mahdollisuutena.

Tällä hetkellä kuitenkin julkisella sektorilla on töissä noin 730 000 ihmistä. Se määrä on lisääntynyt noin 130 000:lla ihan muutaman viime vuoden aikana. Kaikki lisäykset, mitä työpaikkoihin on tullut Suomessa, ovat tulleet julkiselle sektorille. Kun tätä määrää verrataan 400 000 työttömään, jotka kaikki ovat suurin piirtein yksityiseltä sektorilta työttömiksi joutuneita ihmisiä, niin tämä on täysin kohtuutonta. On kohtuutonta pitää julkisella sektorilla — minä en puhu 300 000:sta enkä ole kuullut enkä muista ministeri Viinasenkaan niin sanoneen — 100 000:ta suojatyöpaikkaa tai pyöristettynä 130 000:ta, pyöristettynä sikäli, että silloin jäisi 600 000 jäljelle.

Kysymys on siitä, että julkiselle sektorille sisältyy kaikkiin tehtäviin joko osatehtävinä tai osa-aikaisina tai kokonaisina tehtävinä niin paljon sen tyyppisiä hallinnollisia rutiineja, että jos ne karsittaisiin pois ja jos julkista sektoria tehostettaisiin, niin samat palvelut voitaisiin hoitaa noin 600 000 henkilöllä. Tästähän ei ole tehty mitään varsinaista valtakunnallista selvitystä siitä syystä, että sellaista selvitystä ei haluta tehdä, ei haluta, että tämä asia paljastuisi. Sen sijaan virkamiehet ovat itse arvioineet kukin omissa jaostoissaan ja osastoissaan työmäärää ja yrittäneet selvittää, voitaisiinko työtä tehostaa. Sehän on alun alkaen tuhoon tuomittu menetelmä. Niin ei pitäisi menetellä. Pitäisi ottaa ulkopuolinen henkilö, joka tarkastelisi koko julkisen sektorin tehokkuutta.

Tässä on kysymys eräänlaisesta dominoefektistä, joka tapahtuu seuraavasti: Jos meillä on kovin painava julkisen sektorin kuorma, joka kuormittaa nimenomaan tuottavaa työtä tekeviä ihmisiä, niin tuottava työ muuttuu kannattamattomaksi. Kun se muuttuu kannattamattomaksi, syntyy konkursseja. Ja kun syntyy konkursseja, syntyy työttömyyttä, syntyy nämä 400 000 työtöntä, jotka tietysti muodostavat lisäkuorman niille ihmisille, jotka ovat tuottavassa työssä, tuottavan sektorin piirissä, ja heidän kuormansa lisääntyy. Tällä tavalla tilanne on labiili, kaksi tekijää vahvistaa toisiaan ja se pitää saada jollakin tavalla katkaistuksi.

Täällä on puhuttu aika paljon siitä, kuinka ikävää on ihmisiä irtisanoa ja kuinka epäinhimillistä se on. Niin se onkin. Minä sattumalta olen joutunut sen joskus tekemään, erittäin vastenmielisesti. Se on yhtä vastenmielistä tehdä yksityisellä sektorilla kuin julkisella sektorillakin. On yhtä vastenmielistä joutua työttömäksi yksityisellä sektorilla kuin julkisella sektorillakin. Eivät julkisen sektorin ihmiset voi olla jotain sellaisia erityistä suojelua nauttivia henkilöitä, jotka eivät missään tapauksessa ja missään olosuhteissa, missään valtiontaloudellisissa olosuhteissa joutuisi tämän tyyppiseen tilanteeseen, joka on arkipäivää yksityisellä sektorilla. Pitäisi päästä pysyviin järjestelyihin, joissa yksityinen sektori ja julkinen sektori olisivat samalla kalkkiviivalla.

Kun täällä on puhuttu siitä, että tämä laki asettaa julkisen sektorin yksityistä sektoria heikompaan asemaan, niin se ei kyllä pidä paikkaansa. Tässä laissa on kolmen viikon rajoitus. Julki-

sella sektorilla voidaan kolmeksi viikoksi lomauttaa ihmisiä. Yksityisellä sektorilla sellaista rajoitusta ei ole. Yksityisellä sektorilla voidaan irtisanoa ja lomauttaa ihmisiä määrättömästi. Ei ole myöskään mitään tällaista kahden vuoden rajaa, jolloin tämä lakkaa olemasta voimassa.

Kun minä puhun julkisesta sektorista hieman kriittiseen sävyyn, kuten olen tehnyt joskus aikaisemminkin, niin haluan tehdä selvän eron julkisen sektorin niiden työpaikkojen osalla, jotka ovat toiminnallisia, kuten opettajat ja lääkärit, jotka tekevät selvää työtä, joka ei tosin ole tuottavaa työtä vanhassa marxilaisessa hengessä, mutta kuitenkin tuottavaa työtä välittömästi palvelevaa työtä. Näitä työpaikkoja minusta ei pidä arvostella kovinkaan kriittisesti. Uskon, että ne työpaikat hoidetaan suurin piirtein samalla tehokkuudella kuin yksityisen sektorin piirissä on pakko asioita hoitaa. Sen sijaan minä puhun hallinnosta. Minä puhun siitä harmaasta massasta, joka siirtelee papereita toinen toisilleen, tekee raportteja, pöytäkirjoja ja esityslistoja loputtomasti, ottaa niistä kopioita, lähettelee niitä ympäriinsä, pitää kokouksia tuon tuostakin, istuu seminaareissa jne. — Kyllähän te kaikki tiedätte.

Silloin kun julkisella sektorilla on 600 000 ihmistä Suomessa, minä annan sille täyden tukeni. Lopetan sektorin arvostelun sinä päivänä. Silloin se mielestäni on siinä koossa, että se on tehokas, se vastaa tuotannollisen sektorin ja yksityisen sektorin työpanosta. Se ei muodosta enää silloin kohtuutonta valtiontaloudellista rasitetta. Siis 600 000 henkeä julkisella sektorilla: hyväksyn, kannatan ja tuen.

Olen eri yhteyksissä täällä puhunut ja esittänyt listoja siitä, millä tavoin julkista sektoria voisi tehostaa. Muistutan vielä siitä, että olen puhunut delegoinnista, työtehtävien delegoinnista, päätöksenteon delegoinnista alaspäin, sen sijaan että kaikki pitää aina ratifioida mahdollisimman korkeassa portaassa. Sillä tavoin säästetään turhaa työtä. Olen puhunut atk:n käyttöönotosta, olen puhunut turhien kokousten, seminaarien, matkojen, koulutuspäivien, neuvottelupäivien ja kaikkien tällaisten vähentämisestä ja olen puhunut erilaisen paperinpyörityksen vähentämisestä, selvitysten, valvontatehtävien vähentämisestä jne. Olen esittänyt aikaisemmin useita listoja. Mutta ennen muuta kysymys on siitä, että julkista sektoria ei pidä lähteä saneeraamaan julkisen sektorin piirissä toimivien ihmisten toimesta, vaan sen saneeraajan pitää tulla ulkopuolelta. Silloin syntyy jotain tuloksia.

On puhuttu siitä, että tämä tehostaminen voi tietysti olla sellaista, että siinä ei irtisanottaisi ihmisiä. Tehostaminen on silloin sellaista, että virastojen nimiä muutetaan ja virastoja yhdistellään ja tehdään erilaisia silmänkääntötemppuja. Mutta jos kissa niin sanoaksemme nostetaan pöydälle ja sanotaan asiat niin kuin ne ovat, sanotaan kirvestä kirveeksi, kuten sanonta kuuluu, niin silloin ainoa tapa pysyvästi saada aikaan säästöjä julkisella sektorilla on valitettavasti henkilöstömenojen pienentäminen, leikkaaminen. Se voi tapahtua tietysti eri tavoin. Mutta näyttää siltä, että ns. luonnollinen poistuma on erittäin hidas eikä auta tähän hätään, valitettavasti.

Tulen lopuksi aiheeseen, josta ed. Laineen kanssa olemme muistaakseni aikaisemminkin keskustelleet. Se on se, millä tavalla tuotteen hinta muodostuu. Sehän muodostuu ensinnäkin työmäärästä, työstä, joka siihen on pantu, ja ns. lisäarvosta, siitä tulee tuotteen hinta. Tämä on se lisäarvo, jota työväenpuolueet ovat aina kovasti arvostelleet. Se lisäarvo perinteisesti muodostuu kapitalistin voitosta. Mutta nykyisin se lisäarvo muodostuu julkisen sektorin tyhjäkäynnistä. Tämä olisi työväenpuolueidenkin aika muistaa — jos kysymys on edelleen työväenpuolueista eikä viranhaltijapuolueista, niin kuin aina silloin tällöin näyttää.

Arvoisa puhemies! Kokonaisuudessaan on todettava, että tämä lakiuudistus on oikean suuntainen mutta ei riittävä. Riittävä se on vasta sitten, kun julkinen sektori kokonaisuudessaan on irtisanomissuojan ja lomautusten puolesta saatettu täysin tasa-arvoiseen asemaan yksityisen sektorin kanssa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme ed. Paloheimon suusta kuulleet tämän ydinsanoman aikaisemminkin. Hän nyt selkeytti sanomaansa sillä tavalla, että hän ilmoitti hyväksyvänsä 600 000 henkeä julkiselle sektorille töihin. Sitten hän esitti johdanto-osassaan, että on hyvin lyhyen ajan kuluessa tullut reilut 100 000 uutta vakanssia, näin ymmärsin.

Tässä yhteydessä on syytä muistaa arvoisan ed. Paloheimon, että ne ovat tulleet lähinnä palvelutuotantoon kuntalohkolle elikkä siihen

peruspalvelutuotantoon, josta me veronmaksajat nautimme joka ikinen päivä. Toisin sanoen siinä suhteessa olen ed. Paloheimon kanssa aivan samaa mieltä, että turha paperinpyöritys pois, ja sitähän nyt ollaankin tekemässä niin kuntatasolla kuin valtion tasollakin. Esimerkiksi Oulussa kuntatasolla on 5 prosenttia päätetty jo vakansseja lakkauttaa juuri tässä hengessä kuin ed. Paloheimo sanoi.

Mutta tämä tavoite ei toteudu, jollei tällaisessa yhteydessä sanota selvää marssijärjestystä sille, missä järjestyksessä palvelutuotannosta pitää luopua. Se sitten vasta konkretisoituu sille tasolle kuin tämmöisen keskustelun pitää konkretisoitua.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo puhui turhasta paperi- ja hallintotyöstä varsin paljon ja vertasi julkista sektoria yksityiseen sektoriin. Hän ei kuitenkaan tuonut esille sellaista perustavaa laatua olevaa eroa tässä yhteydessä, että julkista sektoria sitoo toisin kuin yksityistä sektoria useinkin tasa-arvotavoite, jonka hoitamiseen tarvitaan paperityötä ja hallintotyötä mutta jonka kysymyksen voi aika helposti yksityisellä sektorilla ohittaa. Tällä en tarkoita sitä, ettei hallintotyötä voi karsia julkisella sektorilla. Niin pitää tehdäkin, mutta se pitää tehdä se asia mielessä pitäen, ettei samanaikaisesti heitetä lasta pesuveden kanssa eli monien palvelujen osalta tasa-arvotavoitetta.

Toinen kysymys, joka voi näyttää äkisti aiheuttavan ed. Paloheimon mukaan ns. turhaa kokoustamista, on tietysti erikoistuminen, joka meidän yhteiskunnassamme on tapahtunut, ja myös virkavastuu eri asioissa, jolloin ei ole muuta mahdollisuutta kuin olla yhteydessä samassa asiaryppäässä eri kantilta virkavastuulla toimivien kanssa. Tietenkin tässäkin on mahdollista edelleen kehittää kevyempiä tapoja, mutta haluan kiinnittää huomiota siihen, että nämä ovat myöskin yhdessä päätettyjä asioita ja monestikin lakien edellyttämiä tapoja työskennellä.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimon puheenvuoron johdosta aivan muutama täsmennys. Pitäisi pikkuisen tarkemmin ehkä syventyä siihen, miten henkilöstörakenteet julkisella sektorilla koostuvat. Aivan selkeää on, että noin 85 prosenttia henkilöstöstä toimii terveys-, sosiaali- ja sivistysalalla, jotka ovat niitä palvelualoja, joihin ed. Pulliainen viittasi. Sieltä leikkaukset ovat kestämättömiä, ja tällä hetkellä ovat nimenomaan kohdistuneet näille aloille ne leikkaukset, joita on suoritettu.

Olen hyvin pitkälle monessa asiassa ed. Paloheimon kanssa hyvin samaa mieltä. Olen aivan samaa mieltä hallinnon ja paperinpyörittäjien turhasta joukosta, mutta määrät eivät ole sitä luokkaa, mitä ed. Paloheimo puheenvuorossaa väitti. Niillä ei pidä loputtomiin leikkiä. Omasta kotikaupungistani Oulusta esimerkiksi voi kertoa vuoden aikana poistuneen noin 1 000 työntekijää ja kaikki ovat suurin piirtein poistuneet palvelualoilta. Noin 300 virka- ja työsopimussuhteista vakanssia on lopetettu pelkästään vuoden aikana. On aivan turha väittää, ettei missään mitään tapahdu. Joka puolella jotakin tapahtuu, mutta ne eivät hetkellisesti pysty näkymään tietenkään määrällisesti. Mutta jos lähdetään tarkastelemaan kaupunkeja ja kuntia, siellä koko ajan ovat hommat haussa ja hommia haetaan yhteistyössä henkilöstön kanssa, ratkaisuja jotka perustuvat toisenlaiseen sopimukseen. Sitä taustaa vasten, ed. Paloheimo, ei tämän tyylinen pakkolaki, vaikka sitä miksi nimellä käännetään, ole sitä henkilöstöpolitiikkaa, jota kunnat ja kaupungit tällä hetkellä tarvitsevat.

Olen ed. Paloheimon suusta tottunut kuuntelemaan puhetta, jossa hän korostaa innovaation merkitystä, motivaation merkitystä ja tätä kautta tuloksen syntymistä. Sitä pitäisi toteuttaa tällä hetkellä julkisella sektorillakin. Emme me kovin mittaviin säästöihin pääse, vaikka me ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo puhui järkeä. Käytetyistä vastauspuheenvuoroista voi todeta sen, että aina, kun puhutaan byrokratian ja paperinpyörityksen vähentämisestä, aina siihen sekoitetaan palvelut. Varmasti kukaan ei halua, että palveluista karsitaan. Mutta nyt me olemme siinä tilanteessa, että kun tämä paperinpyöritys ja turha hallinnointi liittyy politiikkaan ja ne ovat poliittisia virkoja enimmältään, niihin liittyy luottamustehtäviä, niihinhän ei riitä poliitikoilta kanttia koskea. Siitä syystä meillä ollaan valmiimpia vähentämään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai sivistyspalveluja ja jättämään koskematta juuri ne alueet, joihin ed. Paloheimo viittasi.

Mielestäni todellakin siihen syypäinä ovat poliitikot itse. Jokainen poliittinen ryhmä alkaa

väittää, että sitä ja sitä hallintoa ei voida purkaa, siellä ovat miehet, yleensä miehet, tehtävissä, joten ne ovat tärkeitä tehtäviä. Itse olen ollut läänin nuorisolautakunnan puheenjohtajana kolme vuotta ja miettinyt koko kolmen vuoden ajan, mitä ihmeen virkaa sillä elimellä on. Ei yhtään mitään. Se työllisti itse itsensä lähettämällä ympäri läänin kuntia erilaisia lausuntoja ja pohdintoja, joilla ei varmasti ole mitään merkitystä.

Tämäntapaisia hallinnollisia tehtäviä, joihin liittyy virkoja, on tuhansia tässä maassa. Me emme vain halua niihin tarttua. Me säästötoimenpiteissä koko ajan kohdistamme kaikki säästöt yksittäisiin ihmisiin, köyhiin ja sairaisiin, niin kuin oppositio sanoo. Näinhän se on, koska ei haluta puuttua poliittisiin rakenteisiin. Siinä mielessä ed. Paloheimo puhui todellakin totuuden.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Paloheimo kävi minulle kertomassa ennen puheenvuoronsa aloittamista, että hän tulee pitämään kovan puheenvuoron ja siinä on kovia paukkuja, jääkää kuuntelemaan. Olen yleensäkin seurannut keskustelua ja jäin tietysti kuuntelemaan. Totean, että tussuja olivat puheenvuoroon sisältyneet ajatukset. Ne olivat niitä vanhoja todella, mitä ed. Paloheimo on puhunut ennenkin, mutta kun siinä oli kuitenkin pari väitettä, haluan niihin tarttua.

Ed. Paloheimo sanoi, että julkisen hallinnon piirissä on suojatyöpaikkoja 100 000, ed. Taina pudotti äsken luvun tuhansiin, ja että näitä on hallinnossa jnp. Ed. Paloheimo, jos te vain tekisitte ehdotuksen, että lakia sovellettaisiin teidän tarkoittamiinne ns. suojatyöpaikkoihin ja hallintoon, siitä vain! Menköön hallituksen esitys läpi, jos sitä näin muutetaan. Mutta ed. Paloheimo nyt varmasti tietää sen, että 85 prosenttia on sosiaali-, terveys- ja opetussektorilla ja lähinnä suoritusportaassa. Jos ryhdytään lomauttamaan, sinnehän se kohdistuu. Mielestäni sieltä on mahdoton lomauttaa, mutta jos lomautetaan, silloinhan palvelut kärsivät. Silloin tullaan juuri siihen, että sairaat, vanhukset, lapset joutuvat kärsimään.

Mitä tulee lisäarvoon, ed. Paloheimo, ei lisäarvo muodostu kapitalistien voitosta vaan työntekijän työstä, joka jätetään korvaamatta.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä ensinnäkin haluaisin kertoa omalta alaltani, joka on suunnittelusektori, erään esimerkin. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastossa on töissä 650 ihmistä, Zürichissä noin 65, saman kokoiset kaupungit ovat kysymyksessä. Kun tuohon virastoon menee, siellä vallitsee ajaton rauha, ed. Korhonen. Siellä ei ole vilskettä. Tämän tyyppisiä virastoja tämä maa on täynnä.

Ed. Taina juuri kertoi myös omasta työstään, kuinka hän oli kolme vuotta ollut eräässä virassa ja tehnyt työtä, jonka hän huomasi täysin turhaksi. Tämä on poikkeuksellista rehellisyyttä. Kysymys on nimenomaan epärehellisyydestä, siitä että näitä asioita ei kerrota niin kuin ne ovat. Kun 85 prosenttia näistä paikoista sisältyy sivistyksen, sosiaalihoidon, terveyden piiriin, niidenkin työpaikkojen piirissä on erittäin paljon hallinnollisia rutiineja, joita voitaisiin karsia ja sitä kautta tehostaa töitä.

Ed. Korhonen, olen aivan samaa mieltä siitä, että innovaatioilla on erittäin suuri voima ja niitä pitää käyttää. Mutta loppujen lopuksi, kuten puheenvuorossani sanoin, kun kissa nostetaan pöydälle, ainoa tapa pysyvästi vähentää julkisia menoja on henkilöstömenojen vähentäminen keinolla tai toisella.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Taina poistui salista. Hän hallituspuolueen edustajana olisi voinut aivan hyvin vastata myös siihen, että me oppositiossa odotamme niitä esityksiä, joilla hallintoa puretaan. Yhtään esitystä ei ole tullut vielä, joka olisi lähtenyt siitä. Lähdetään tällaisesta järjettömästä ajatuksesta, että kun koko henkilöstö pakkolomautetaan, sillä haetaan säästöjä. Ed. Paloheimo viittasi aivan samaan asiaan hallinnollisten rutiinien osalta ja niiden tarpeettomien työpaikkojen, joita siellä on. Vastauspuheenvuorossani myönsin, että varmasti näin on. En minä sitä kiistäkään, ettei siellä niitä olisi, mutta ei siinä mittakaavassa, minkä ed. Paloheimo toi esille.

Minä olen valmis siihen, että nostetaan se kissa pöydälle ja katsotaan, paljonko sieltä löytyy, mutta eräät laskelmat osoittavat, että tällä hetkellä koko julkisen sektorin hallinnosta löytyy noin 100 000 ihmistä. Ei sillä hirveitä ratkaista. Äsken esimerkkinä toin 100 000 ihmisen kaupungin, josta on tällä hetkellä jo vähentynyt pikkuisen reilun vuoden aikana noin 1 000 työpaikkaa. Ne eivät ole vähentyneet hallinnosta, vaan purkamiset nimenomaan lähtevät suoritusportaaseen ja työntekijäpuolelle. Jos pystytään hallinnosta löytämään säästöjä, en minä usko, että oppositiopuolueet sitä vastustavat.

Meillä on siihen valmiutta, mutta niitten pitää olla järkeviä ja perusteltuja eikä niin järjettömiä kuin käsiteltävänä oleva esitys on.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin olisin halunnut puuttua keskusteluun, joka liittyy lomautuskysymykseen mutta koskee olennaisesti julkisen sektorin henkilöstön tehtäviä.

Olen ed. Paloheimon kanssa siinä suhteessa samaa mieltä, että todella turhaa hallintoa ja byrokratiaa on, mutta on turha syyllistää siitä henkilöstöä, koska kuitenkin suorittajataso tekee yleensä tehtävät, jotka esimiesten taholta heille on määrätty. Se on totta, että erityisesti keskiportaassa ja varmaan korkeammassakaan johdossa ei ole tehty riittävästi esityksiä eteenpäin, että purettaisiin monimutkaista hallintobyrokratiaa, jota meillä on. Rakennuslupien osalta tiedämme, että on varsinaista kierrättämistä ja on monia tehtäviä, joissa täytyy yhdeksän portaan kautta kulkea paperin, ennen kuin päätös saadaan aikaiseksi. Tämä on varmasti täysin turhaa. Sieltä tulee supistuksia hakea, mutta julkisen sektorin henkilöstöstä 4 prosenttia toimii hallinnossa. Tämä ei ole mitenkään tavaton luku, jos vertaamme esimerkiksi suuriin yrityksiin. Myös siellä on henkilöstöä hallinnossa ja karsimisen varaa. Niitä karsimisia en vastusta, mutta lattiatasolla on turha tehdä supistuksia.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Julkisen sektorin saneeraus on aloitettava substanssilaeista lähtien eikä niin kuin nyt tehdään: Tällaisella massatoimenpiteellä pakkolomautetaan väki katsomatta siihen, että työn vähenemisestä ei ole ollenkaan kysymys.

Kun on valotettu erilaisia kokemuksia, viittaan substanssilakien suhteen nyt esimerkiksi siihen, mitä seutusuunnittelun yhteydessä tapahtuu. Monen ulkopuolisen mielestä siellä tehdään hirveä määrä turhaa hallinnollista työtä, mutta tietysti, jos lähdetään katsomaan, mitä esimerkiksi rakennuslaki edellyttää kuulemisesta, joudutaan huomaamaan, että tämän menettelytavan soveltaminen käytäntöön valitettavasti tänä päivänä edellyttää paperin kääntämistä ja vatkaamista. Tämä esimerkki on oikein hyvä tuomaan esiin sen seikan, että todella merkittävät muutokset näissä kysymyksissä on saatava aikaan muuttamalla kyseisiä substanssilakeja eikä tällaisia yleislomautuksia tekemällä.

Ed. V a r p a s u o : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys n:o 139, laki kunnan ja kuntainliiton viranhaltijoiden virantoimituksen ja työntekijöiden työnteon palkattomasta keskeyttämisestä, on saanut suhteellisen paljon julkisuutta ja aiheuttanut täälläkin paljon puhetta. Tämä onkin ymmärrettävää, käsitelläänhän siinä kysymyksiä, joiden merkitys julkisen talouden kannalta on huomattava. Laki antaa kunnille ja kuntainliitoille yhden tavan säästää palkkauskustannuksissa. Toisaalta lailla on mahdollista lomauttaa myös kunnallisia viranhaltijoita, joiden lomautusmahdollisuus on ollut erittäin kiistanalainen ja paraikaa mm. korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja eri lääninoikeuksissa ratkaistavanakin.

Lain tarkoitus on auttaa kuntia ja kuntainliittoja selviämään yli vaikeiden taloudellisten aikojen. Siksi laki on tarkoitettu olemaan voimassa vain rajoitetun ajan eli kaksi vuotta. Lain käsittelyn ajan on ollut kiistanalaista eri työmarkkinaosapuolien suhtautuminen lakiin ja mahdollisiin asiaa koskeviin virka- ja työehtosopimuksiin. Tällä hetkellä näyttää siltä, että osapuolet ovat saavuttaneet neuvottelutuloksen, joka sivuuttaa lain ja antaa sopijaosapuolille mahdollisuuden neuvotellen sopia menettelytavoista ja säästötoimenpiteistä mm. lomauttamalla. Hyvä näin.

Tiedot siitä, mitä oikein on sovittu, ovat kuitenkin olleet ristiriitaisia. Tämän johdosta pidän perusteltuna sitä muutosta, jolla esitykseen on lisätty uusi 7 §:n 2 momentti, joka antaa mahdollisuuden virka- ja työehtosopimuksella määritellä lomautuksista. Toivon kaiken kaikkiaan malttia neuvotteluosapuolille sopimuksen soveltamisessa. Ylilyönteihin ei nyt ole millään osapuolella varaa.

Erityisesti haluaisin painottaa sitä seikkaa, että eduskunnan tarkoituksena ei ole osallistua työmarkkinaneuvotteluihin. Palkkaus ja siihen liittyvät sopimukset ovat aina asianomaisten neuvottelijoiden ja järjestöjen asia. Totean kuitenkin, että eri henkilöstöryhmien tasapuolinen kohtelu olkoon periaatteena sekä lakia että sopimuksia noudatettaessa, ja tähän myös meidän valiokuntamme mietinnössään kiinnitti erityistä huomiota.

Lakia on kritisoitu siitä, että se antaa kunnille ja kuntainliitoille suhteellisen laajat mahdollisuudet toimia taloudellisen ahdinkotilanteen sat-

tuessa. Tähän seikkaan on hallintovaliokuntakin kiinnittänyt erityistä huomiota. Kunnalla tulee olla selvä peruste näinkin voimakkaaseen ja poikkeukselliseen toimintaan. Valiokunta onkin todennut, että todistustaakka on kunnilla ja kuntainliitoilla tässä suhteessa.

Julkinen taloutemme on kriisissä. Hyvinvointipalvelujemme arviointi on käynnissä. Kun kunnat ja kuntainliitot tekevät palvelujaan koskevia säästöpäätöksiä, tulee mukana olla aimo annos tervettä järkeä. Säästäminen jossain asiassa saattaa tuottaa yhteiskunnalle suuremman vahingon jossain toisessa tilanteessa. Siksi säästämisessäkin on oltava kansalaisten näkökulma. Kansalaisten tulee tuntea turvallisuutta kunnallisessa toiminnassa ja kuntien palveluitten suhteen. Säästötkin on tarkoin harkittava.

Toisaalta pitää osata myös luottaa kunnalliseen henkilöstöön. Sieltä varmasti löytyy hyviä säästöehdotuksia, kunhan niitä yhdessä etsitään, ja esimerkkejä on tässäkin keskustelussa jo eri kunnista toisaalta tuotukin. Hyvänä esimerkkinä pidän kunnallisten keskusjärjestöjen ja henkilöstöjärjestöjen yhteistä kampanjaa, joka on jo jokin aika sitten aloitettu ja jonka teemana on "Kuntien selviytyminen — yhteinen etumme". Sen nimi jo kertoo siitä, että myös henkilöstön puolella selvästi nähdään, että kuntien nykyisten taloudellisten vaikeuksien yli selviäminen on kaikkien yhteinen etu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus asian lähettämisestä suureen valiokuntaan hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Mäki-Hakola: Rouva puhemies! Suuren valiokunnan kokous pidetään välittömästi tämän täysistunnon päätyttyä.

---

8) Ehdotukset laeiksi valtion virkamieslain sekä yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 15 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 103
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 14

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 9)—14) asia.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti tämän päivän kolmanteen täysistuntoon:

15) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 13 (HE 297)

16) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 44 (HE 326)

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 15.50.

Täysistunto lopetetaan kello 15.20.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen